מאימתי

קורין את שמע בערבין. משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן עד סוף האשמורה הראשונה דברי ר' אליעזר. וחכמים אומרים עד חצות. רבן גמליאל אומר עד שיעלה עמוד השחר. מעשה ובאו בניו מבית המשתה אמרו לו לא קרינו את שמע אמר להם אם לא עלה עמוד השחר חייבין אתם לקרות ולא זו בלבד אמרו אלא כל מה שאמרו חכמים עד חצות מצותן עד שיעלה עמוד השחר הקטר חלבים ואברים מצותן עד שיעלה עמוד השחר וכל הנאכלים ליום אחד מצותן עד שיעלה עמוד השחר א"כ למה אמרו חכמים עד חצות כדי להרחיק אדם מן העבירה: גמ' תנא היכא קאי דקתני מאימתי ותו מאי שנא דתני בערבית ברישא לתני דשחרית ברישא תנא אקרא קאי דכתיב בשכבך ובקומך והכי קתני זמן קריאת שמע דשכיבה אימת משעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן ואי בעית אימא ליף מברייתו של עולם דכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום אחד אי הכי סיפא דקתני בשחר מברך שתים לפניה ואחת לאחריה ובערב מברך שתים לפניה ושתים לאחריה לתני דערבית ברישא. תנא פתח בערבית והדר תני בשחרית עד דקאי בשחרית פריש מילי דערבית: אמר מר משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן. מכדי כהנים אימת קא אכלי תרומה משעת צאת הכוכבים לתני משעת צאת הכוכבים. מלתא אגב אורחיה קמשמע לן כהנים אימת קא אכלי בתרומה משעת צאת הכוכבים והא קמשמע לן דכפרה לא מעכבא כדתניא. ובא השמש וטהר יציאת שמשו מעכבתו מלאכול בתרומה ואין כפרתו מעכבתו מלאכול בתרומה. וממאי דהאי ובא השמש והאי וטהר טהר יומא

דילמא

מאימתי קורין בזמן. פי' רש"י ואמן היכי קרינן מבעוד יום ואין אנו ממתינין לצאת הכוכבים כדמפרש בגמ' על כן פירש רש"י שקריאת שמע שעל המטה עיקר והוא לאחר צאת הכוכבים. והכי איתא פירושלמי" אם קרא קודם לכן לא יצא ואם כן למה אנו מתפללין" קריאת שמע בית הכנסת כדי לעמוד בתפלה ממוך דברי תורה. תימה לפירושו והלא אין העולם רגילין לקרות סמוך לשכיבה אלא פרשה ראשונה (לקמן דף ט:) ואם כן אנשי פרשיות היה לו לקרות. ועוד קשה דלריך לברך בקריאת שמע שתים לפניה ושתים לאחריה בערבית". ועוד דאותה קריאת שמע סמוך למטה אינה אלא כשביל המזיקין כדאמר בסמוך (דף ה.) ואם תלמיד חכם הוא אינו צריך. ועוד קשה דא"כ פסקינן כרבי יהושע בן לוי דאמר תפילת מעלה מקטס פי' מתפלה בין שני קריאת שמע בין קריאת שמע של שחרית ובין ק"ש של ערבית. ואמן קי"ל כר' יוחנן דאמר לקמן (דף ז:) איתמר בן העולם הבא זה הסומך גאולה של ערבית לתפלה. לכן פי' ר"ת דאדרבה קריאת שמע של בית הכנסת עיקר. ואם תאמר אינו קורין כל כך מבעוד יום. ויש לומר דקיימא לן כרבי יהודה דאמר בפרק תפילת השחר (דף ט.) זמנן תפלת מנחה עד פלג המנחה דהייט אחר עשר שעות פחות רביע ומיד כשיכלה זמן המנחה ממהר זמן ערבית. ואם תאמר איתמר אנו מתפללין תפלת מנחה סמוך לחשכה ואפילו לאחר פלג המנחה. יש לומר דקיימא לן כרבנן דאמרי זמן תפלת המנחה עד הערב ואמרינן לקמן (דף ס.) השתא דלא אתמר הלכתא לא כמר ולא כמר דעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד. מכל מקום קשיא דהוי כתרי קולי דקמתני להדדי שהרי מאחה טעם אנו מתפללין ערבית מיד לאחר פלג המנחה משום דקיימא לן דשעת המנחה כלה כדברי רבי יהודה ומיד הוי זמן ערבית וסמן התפלה עלתה לא קיימא לן כרבי יהודה אלא כרבנן. על כן אומר ר"י דודאי קריאת שמע של בית הכנסת עיקר ואנו שמתפללין ערבית מבעוד יום סברא לן כהני תנאי דגמרא" דאמרי משעה שקדש היום וגם משעה שבני אדם נכנסים להסב דהיינו קטרדא ע"ש והיא היתה מבעוד יום ומאותה שעה הוי זמן תפלה". וגם ראיה (לקמן ס.) דרב הוי מצלי של שחר בערב שבת ומסתמא גם היה קורא קריאת שמע. מכל מותן הראיה משמע דקריאת שמע של בית הכנסת היא עיקר. והא דקאמר פירושלמי למה היו קורין בנהכ"נ וכו' אומר ר"ת שהיו רגילין לקרות ק"ש קודם תפלתם כמו שאנו רגילין לומר תשרי תחלה ואותה ק"ש אינה אלא לעמוד בתפלה ממוך דברי תורה". ומכאן נראה מי שקורא ק"ש על מטתו שאין לברך" וגם אינו צריך לקרות אלא פרשה ראשונה: ליתני דשחרית ברישא. כדאשכחן בתמיד דכתיב" של בקר תחלה: אי הכי סיפא דקתני דשחרית ברישא. לא אמרת בשלמא דקמיך אקרא דבשכבך א"כ אינו מקפיד קרא אלא אק"ש. אלא א"ל דקמיך אקרא דבקומך של עולם א"כ קפיד אכל מילי א"כ מיפא דקתני וכו': מברך שתים לפניה וכו'. (ירושלמי") ושכבר ברכות הוי כעבד שבא מיום הולדתו ילחו עיניו דהיינו ברכה תקנו רבנן • כדי להמתין לחברייהם בית הכנסת. ודוקא בית הכנסת שלהם שהיו עומדים בשדה והם מסוכנים מן המזיקים אבל בבתי כנסיות שלנו אין צריכין להמתין לחבריהם אלא גלויה". והא קמ"ל דכפרה לא מעכבא. ול"ל הא תניא אדא ואמנא אמנ' נגעיס (פ"ד) ומיתי לה בהערל (דף כד:) העריב שמשו אוכל בתרומה וי"ל דגלויות של משניות לאשמועינן בקונר אף למה שמפורש כבר" דילמא

ג"כ כ"ש דצריך שפתי חכמים. ז) בתוס' ר"ש הוי זמן שביבה: ח) לשון התוס' בחולין קה ע"א מדה"ה כיום שאין לברך על קריאת שמע שלפני מטתו אקב"ו לקרוא שמע, ונפסק כן ברה"א פי' הלט שפי' א. אולם בסדה"ה הנאמנים פי' נ"ז נוסח הברכה אקביו על ק"ש ולהמליצו באהבה: ט) תיבות "אלא בלילה" דחוק עיין ספר אמת, ובבה"י ליתא. ועיין צדקה הצדיק לר' צדוק הכהן אות ל"ז וע"ש תוס' לקמן ו ע"א ד"ה הכתבלל:

מסורת הש"ס עם הוספות

מ) מגילה פרק כ דף כ:, כ) מכילתא דר"י פ' כא פסחים סח: מגילה כ:, ג) [פי' תוס' זמנים נ"ז: ד"ה לתתקן], ד) [מכילתא כ.], ה) [פי' תוס' לקמן כא. ד"ה הכנס ומי' סוטה לג: ד"ה ולכ"ן], ו) לקמן יא., ז) כלים פ"ל נגעים פרק י"ד, ח) מ"ב פ' אמור יומא עד., ט) מתני' לקמן י:, י) ברש פרקין א ע"ב, יא) עיין זבחים סז., יב) זבחים נג., יג) שם נד., יד) שם סג., טו) שם נה., טו) עיין זבחים לו. וברש"י שם סג. ד"ה לדם, יז) אכילת קדשים מפורש בזבחים פ"ה מ"ה - ו. יח) לקמן ט., יט) לקמן יא., כ) לקמן כו: תוס' ד"ה יעקב ובגמ' דף כז. וברש"י שם ד"ה שפע מיזה וכתוס' שם ד"ה תא שמע, כא) עבודה ב. כב) שבועות כט לט במדבר כח ה., כג) בפרקין רש"י ד"ה, כד) [תי' תוס' זמנר מת. ד"ה אמר ותוס' מעשה נג. ד"ה הכל] ועיין תוס' שבת צט ע"א ד"ה מפיש יבמות ג. ד"ה אבל. (אחר הכפרה)

הגהות הב"ח

(א) גמ' ותני דערבית ברישא:

גליון הש"ס

במתני' כדי להרחיק. עי' תוס' פסחים ק"ל ע"ב ד"ה אמר רבא: בתוס' מברך כו' כדי להרחיק "הברייתם "חברייהם כו'. עי' תוס' לקמן ד' ע"ב ד"ה דאמרי. ומתוס' כ"ז ע"ב ד"ה והלכתא ומגילה כ"ג ע"ב תוס' ד"ה כיון: בחגיגה מוהרי"ב אחר מ"ת הב". וע"ש נתיב ל"ד ע"ב תוס' ד"ה אמנה:

תורה אור השלם

א) וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ וְדִבַּרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ וּבְשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ: (דברים ו, ז)

ב) וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶחָד: (בראשית א, ה)

ג) וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְטָהֵר אַחַר יֹאכַל מִן הַקֳּדָשִׁים כִּי לַחְמוֹ הוּא: (ויקרא כב, ז)

לקוטי רש"י

עד סוף האשמורה הראשונה. ג' משמרות הי' הלילה נחלקים בעודת המלאכים ושיר שלהם נאמר לשלש מלוקים תלמוד לומר אחת אמרה לכל אחת אמרת שלשת פעמים ביום אמרת שלשת פעמים בלילה (ברכות ד.) ג' משמרות הי' הלילה שהלילה נחלק לשלשה חלקים כמו שאמרו רבותינו ז"ל בתחלת מסכת ברכות (איכה ב. יט ע"ש שפתי חכמים). הקטר חלבים ואברים מצותן יבוי. כדאמרינן (ויקרא ו) על מוקדה על המזבח כל הלילה ויכול להקטירן כל הלילה (פסחים סח:). הכל הנאכלים על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הנקר מכאן אנו למדין שמעלה כל הלילה אברים ופדרים של קרבנות שנפסלו כיום אבל לא מעלה המזבח ונאכלים כל הלילה (חגיגה יז). כדי להרחיק אדם מן העבירה. שמא יאכל ממנו לאחר שעלה עמוד השחר ויתחייב כרת ומעבר שיעלו לרגלו לשמוע שלא יאכל

לעולם יממא הוא. ואם תאמר ליתי שחי פעמים קודם הגן המזה והרי רשתא טפי לאפילו קודם הגן הוי זמן דקריאת שמע של שחרית. וי"ל כדפרישנא דהלא יומא לענין שאר מצות. אבל לענין ק"ש הוא"ל ואיכא מינטי דגנו לאו זמן קיימה הוא. ומימה דקשיא דרבי עקיבא אדרבי עקיבא דהכא קאמר אחר הגן ולקמן (פסחים ג) קאמר משיכיר בין תכלת לעזרת דהייט אפילו קודם. וי"ל דתרי תנאי אליבא דרבי עקיבא. אי נמי יש לומר יומא הוא אפילו גבי קריאת שמע דהא זמן קיימה הוא והא אלא נקט כ' פעמים קודם הגן משום דפעמי לאשמועינן שאינו יוצא בשל לילה אחר הגן": **ובלבד** שלא יאמר השכיבנו. פירש רבינו אמיתא דר"ש בן יוחי דקודם שיעלה עמוד השחר. ונראה לי דאם ודאי זמן שכיבה הוא אמי אמר למימר השכיבנו. ועוד דהוה ליה למימר אחר דקאי אמיה. ומי' הגר מקולי דקאי אקודם הגן דאליבא דלאו קאמר דלא מצי למימר השכיבנו דאם זמן שכיבה הוא כיון שעלה כבר עמוד השחר אפילו קודם הגן:

ר' אלעזר בן עזריה אומר נאמר כאן בלילה הזה וכו'. וא"ת הרי מצי למימר רבי אלעזר בן עזריה עד חצות ומכמיע לא מוחיבנו ממנו עד בקר (שמות יב) דמשמע עד בקר מיהא מצי לאכלו. ויש לומר דמצי למימר דהכי קאמר לא תעשו דבר שיבא לידי נותר עד הבקר. אם לא יהא נאכל עד חצות לא חוכל לאכלו ולא לשורפו בלילה כדקא אמרינן דמיום אחה שורפו ולא אחה שורפו בלילה ואם כן יסאר עד הבקר: אלא

הבשר בלילה הזה רבי אלעזר בן עזריה אומר נאמר כאן בלילה הזה ונאמר להלן: ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה מה להלן עד חצות אף כאן עד חצות אמר ליה ר' עקיבא והלא כבר נאמר בחפזון עד שעת חפזון א"כ מה תלמוד לומר בלילה יכול יהא נאכל כקדשים ביום תלמוד לומר בלילה בלילה הוא נאכל ולא ביום בשלמא לר' אלעזר בן עזריה דאית ליה גזירה שוה אצטריך למכתב ליה הזה אלא לר' עקיבא האי הזה מאי עביד ליה למעוטי לילה אחר הוא דאתא סד"א הואיל ופסח קדשים קלים ושלמים קדשים קלים מה שלמים נאכלין לשני ימים ולילה אחד אף פסח נאכל שתי לילות במקום ב' ימים ויהא נאכל לב' לילות ויום אחד קמ"ל בלילה הזה הוא נאכל ואינו נאכל בלילה אחר ור' אלעזר בן עזריה מלא תותירו עד בקר נפקא ורבי עקיבא אי מהתם הוה אמינא מאי בקר בקר שני ורבי אלעזר אמר לך כל בקר בקר ראשון הוא. והני תנאי כהני תנאי דתניא שם תזבח את הפסח בערב בבוא השמש מועד צאתך ממצרים ר' אליעזר אומר בערב אתה זובח וכבוא השמש אתה אוכל ומועד צאתך ממצרים אתה שורף רבי יהושע אומר בערב אתה זובח כבוא השמש אתה אוכל ועד מתי אתה אוכל והולך עד מועד צאתך ממצרים א"ר אבא הכל מודים כשנגאלו ישראל ממצרים לא נגאלו אלא בערב שנאמר הוציאך ה' אלהיך ממצרים לילה וכשיצאו לא יצאו אלא ביום שנא' ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה על מה נחלקו על שעת חפזון ר' אלעזר בן עזריה סבר מאי חפזון חפזון דמצרים ורבי עקיבא סבר מאי חפזון חפזון דישראל תנ"ה הוציאך ה' אלהיך ממצרים לילה וכי בלילה יצאו והלא לא יצאו אלא ביום שנא' ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה אלא מלמד שהתחילה להם גאולה מבערב: דבר נא באזני העם וגו' אמרי דבי ר' יוחאי אין נא אלא לשון בקשה אמר ליה הקב"ה למשה בבקשה ממך לך ואמור להם לישראל בבקשה מכם שאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב אותו

לא לעולם יממא הוא והאי דקרו ליה לילא דאיכא אינשי דגנו בהדיא שעתא אמר רבי אחא ברבי חנינא אמר רבי יהושע בן לוי הלכה כר"ש שאמר משום רבי עקיבא. אמר רבי זירא "ובלבד שלא יאמר השכיבנו. כי אתא רב יצחק בר יוסף אמר הא דרבי אחא ברבי חנינא אמר ריב"ל "לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר דהדהוא זוגא דרבנן דאשתכוח בהלולא "דבריה דר' יהושע בן לוי אתו לקמיה דריב"ל אמר "כראי הוא ר"ש למסוך. עליו בשעת הדחק: מעשה שבאו בניו וכו': ועד השתא לא שמיע להו הא דר"ג הכי קאמרי ליה. רבנן פליגי עילווך "ויחיד ורבים הלכה כרבים או דלמא רבנן כוותך סבירא להו והאי דקאמרי עד חצות כדי להרחיק אדם מן העבירה אמר להו רבנן כוותי סבירא להו וחייבין אתם והאי דקאמרי עד חצות כדי להרחיק אדם מן העבירה: ולא זו בלבד אמרו אלא וכו': ור"ג מי קאמר עד חצות דקתני ולא זו בלבד (ה) אמרו הכי קאמר להו ר"ג לבניה אפילו לרבנן דקאמרי עד חצות מצותה עד שיעלה עמוד השחר והאי דקא אמרי עד חצות כדי להרחיק אדם מן העבירה: הקטר חלבים וכו': "ואילו אכילת פסחים לא קתני ורמינהי ק"ש ערביה והלל בלילי פסחים ואכילת פסח מצותן עד שיעלה עמוד השחר אמר רב יוסף לא קשיא הא ר' אלעזר בן עזריה הא רבי עקיבא "דתניא "ואכלו את

אמר ליה ר' עקיבא והלא כבר נאמר בחפזון עד שעת חפזון א"כ מה תלמוד לומר בלילה יכול יהא נאכל כקדשים ביום תלמוד לומר בלילה בלילה הוא נאכל ולא ביום בשלמא לר' אלעזר בן עזריה דאית ליה גזירה שוה אצטריך למכתב ליה הזה אלא לר' עקיבא האי הזה מאי עביד ליה למעוטי לילה אחר הוא דאתא סד"א הואיל ופסח קדשים קלים ושלמים קדשים קלים מה שלמים נאכלין לשני ימים ולילה אחד אף פסח נאכל שתי לילות במקום ב' ימים ויהא נאכל לב' לילות ויום אחד קמ"ל בלילה הזה הוא נאכל ואינו נאכל בלילה אחר ור' אלעזר בן עזריה מלא תותירו עד בקר נפקא ורבי עקיבא אי מהתם הוה אמינא מאי בקר בקר שני ורבי אלעזר אמר לך כל בקר בקר ראשון הוא. והני תנאי כהני תנאי דתניא שם תזבח את הפסח בערב בבוא השמש מועד צאתך ממצרים ר' אליעזר אומר בערב אתה זובח וכבוא השמש אתה אוכל ומועד צאתך ממצרים אתה שורף רבי יהושע אומר בערב אתה זובח כבוא השמש אתה אוכל ועד מתי אתה אוכל והולך עד מועד צאתך ממצרים א"ר אבא הכל מודים כשנגאלו ישראל ממצרים לא נגאלו אלא בערב שנאמר הוציאך ה' אלהיך ממצרים לילה וכשיצאו לא יצאו אלא ביום שנא' ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה על מה נחלקו על שעת חפזון ר' אלעזר בן עזריה סבר מאי חפזון חפזון דמצרים ורבי עקיבא סבר מאי חפזון חפזון דישראל תנ"ה הוציאך ה' אלהיך ממצרים לילה וכי בלילה יצאו והלא לא יצאו אלא ביום שנא' ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה אלא מלמד שהתחילה להם גאולה מבערב: דבר נא באזני העם וגו' דבי ר' יוחאי אמרי אין נא אלא לשון בקשה אמר ליה הקב"ה למשה בבקשה ממך לך ואמור להם לישראל בבקשה מכם שאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב אותו

אמיתא 1234567

לעולם. ומאי דקאמר יומא הוא ולא דקרו ליה לילא דאיכא אינשי דגנו בהדיא שעתא אמר רבי אחא ברבי חנינא אמר רבי יהושע בן לוי הלכה כר"ש שאמר משום רבי עקיבא. אמר רבי זירא "ובלבד שלא יאמר השכיבנו. כי אתא רב יצחק בר יוסף אמר הא דרבי אחא ברבי חנינא אמר ריב"ל "לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר דהדהוא זוגא דרבנן דאשתכוח בהלולא "דבריה דר' יהושע בן לוי אתו לקמיה דריב"ל אמר "כראי הוא ר"ש למסוך. עליו בשעת הדחק: מעשה שבאו בניו וכו': ועד השתא לא שמיע להו הא דר"ג הכי קאמרי ליה. רבנן פליגי עילווך "ויחיד ורבים הלכה כרבים או דלמא רבנן כוותך סבירא להו והאי דקאמרי עד חצות כדי להרחיק אדם מן העבירה: ולא זו בלבד אמרו אלא וכו': ור"ג מי קאמר עד חצות דקתני ולא זו בלבד (ה) אמרו הכי קאמר להו ר"ג לבניה אפילו לרבנן דקאמרי עד חצות מצותה עד שיעלה עמוד השחר והאי דקא אמרי עד חצות כדי להרחיק אדם מן העבירה: הקטר חלבים וכו': "ואילו אכילת פסחים לא קתני ורמינהי ק"ש ערביה והלל בלילי פסחים ואכילת פסח מצותן עד שיעלה עמוד השחר אמר רב יוסף לא קשיא הא ר' אלעזר בן עזריה הא רבי עקיבא "דתניא "ואכלו את

אמר ליה ר' עקיבא והלא כבר נאמר בחפזון עד שעת חפזון א"כ מה תלמוד לומר בלילה יכול יהא נאכל כקדשים ביום תלמוד לומר בלילה בלילה הוא נאכל ולא ביום בשלמא לר' אלעזר בן עזריה דאית ליה גזירה שוה אצטריך למכתב ליה הזה אלא לר' עקיבא האי הזה מאי עביד ליה למעוטי לילה אחר הוא דאתא סד"א הואיל ופסח קדשים קלים ושלמים קדשים קלים מה שלמים נאכלין לשני ימים ולילה אחד אף פסח נאכל שתי לילות במקום ב' ימים ויהא נאכל לב' לילות ויום אחד קמ"ל בלילה הזה הוא נאכל ואינו נאכל בלילה אחר ור' אלעזר בן עזריה מלא תותירו עד בקר נפקא ורבי עקיבא אי מהתם הוה אמינא מאי בקר בקר שני ורבי אלעזר אמר לך כל בקר בקר ראשון הוא. והני תנאי כהני תנאי דתניא שם תזבח את הפסח בערב בבוא השמש מועד צאתך ממצרים ר' אליעזר אומר בערב אתה זובח וכבוא השמש אתה אוכל ומועד צאתך ממצרים אתה שורף רבי יהושע אומר בערב אתה זובח כבוא השמש אתה אוכל ועד מתי אתה אוכל והולך עד מועד צאתך ממצרים א"ר אבא הכל מודים כשנגאלו ישראל ממצרים לא נגאלו אלא בערב שנאמר הוציאך ה' אלהיך ממצרים לילה וכשיצאו לא יצאו אלא ביום שנא' ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה על מה נחלקו על שעת חפזון ר' אלעזר בן עזריה סבר מאי חפזון חפזון דמצרים ורבי עקיבא סבר מאי חפזון חפזון דישראל תנ"ה הוציאך ה' אלהיך ממצרים לילה וכי בלילה יצאו והלא לא יצאו אלא ביום שנא' ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה אלא מלמד שהתחילה להם גאולה מבערב: דבר נא באזני העם וגו' דבי ר' יוחאי אמרי אין נא אלא לשון בקשה אמר ליה הקב"ה למשה בבקשה ממך לך ואמור להם לישראל בבקשה מכם שאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב אותו

אמיתא 1234567

לגלות: חפזון דמצרים. מכם הכסורים שבל יש נחפזו למהר לשלחם: חפזון דישראל. לא שמעו להם לגלות עד בקר: אוצר החכמה

אותו

בחפזון. לשון כהלה ומהירות כמו ויהי דוד נחפז ללכת (שמואל א כג יז) אשר השלכו מרם מחפזם (תהלים ל ז עיי) (שמות יב. יא). עד שעת חפזון. שנגאלו לגלות הריש עד הבקר (פסחים שם). סרס נחפזים ללכת כדכתיב (שמות יב) ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר (הבריס יט) וריב"ל ק עזריה סבר תמיון דמצרים בשעת מכת בכורות שבל ידיה נחפזו לשלחם מן המצרים הכי מפרש בברכות (הבריס שם). יכול יהא נאכל כקדשים. כיום ובזמנו הקדשים. כיום ובזמנו אמתכן יהא נאכל לם יהיה מ"ל כו' (הבריס שם). שלבים נאכלין לשני ימים ולילה אחד. שבתים בכתיב (דברים טו) ביום ומחכם יהא נאכל תמתרת לם פסח נמי אחיל ודיו נאכל אלא בלילה בלילה בלילה בלילה אחד לא שיאכלנו ביום אלא שיאכל בלילה אחד לא כל לשנו בלילה אחר לא כל לשנו אחר לא כל לשנו אחר לא כל לשנו

מהו דתימא הים. דמעיקר קדוש שחרית בעזרה דמעכבת כפרה כגון דם וקמילה אבל כל הקטרת אימורין דלא מעכבת אימת לא מיתבי קדוש: מהו שיפסל. כלומר אם לא שקעה [ד] נטר [ו] (מי הגולה) דלמרי נמדר יומא (דף ג.) דמשקע להו: או דילמא כיון [ז] דקדוש (ג) בכלי שרת איפסל. דלא דמי לקדוש ידים שהמים מיגו ואין לומר על מי לחול: תא מי אמת רבין אמר מי ר"ל ת"ש (ד): אמר לפניו רבי יצחק בר ביסנא. לפני ר' (ה) אמי וכולה רבין אמר לה: שלא שקעו. בטור: לעבודת לילה. להקטיר אברים: הוונין בה. קמיה דרבי (ו) [ח] אמי ולא [ט] פסט לן: דלא צריך לקדושי. וכרבי אלעזר בר' שמעון דלא פסל ליה בקדוש לו דילמא אין רמיות לקדש [י] דלאיפסלו להו בליה ואמר' לר' אלעזר אמי [יא] ליכא למימני [יב] אין צריך דהא אמילו בקדוש פסל: ולא פשט. ר' (ז) [יג] אמי הן בעיא למימר דאין צריך לקדש קאמר ולא לפוסלה בליה כדקאמרת כמחלוקת מו כך מחלוקת מו ומר פעמו מיפסל דלר' אלעזר לא פסלה בליה: שנים עשר דד. שמולמין מימיו ואמרינן נמדר יומא שיהו שנים עשר כהנים העסוקים בתמיד מקדשים נגד אחת: מובני. מפרש התם [יד] בגבלים שמעלין אותו בגבלגלין מן הטור שחרית שלא יהא מימיו נפסלים בליה לפיכך משקעין אותו ערבית נטר שיהו מימיו מעורבים למי המעין ובטלה [טו] לינתן: מאי ד"א. אמילו ר' אלעזר קאמר לה דאף על גב דפליג בקדוש שיגיב מתיה [יז] נמים: בא ל". כהן [יח] אבל פרו להתוודות עליו מיום הכיפורים [יט] דכתיב וכפר בעדו וגו' (ויקרא מז): ראשי. לדרום ושניו לבשר. [כ] מלפון לדרום היה עומד ופניו למערב והתם מפרש לה בעוקם את ראשו והתם פרוך לוקמיה להדיא ממזרח למערב ומשיגין לה: והכהן שפך. אחוריו למזרח המזבח ופניו למערב כלפי היכל: ומתרגין טעמא התם:

מיתיבי ראיהו אהיה הכהנים בו. למלי דס"ד [כא] דלא מיירי בכהני מדתי יש תימה דלא פריך מרישא [כב] קדוש מחורס את הדשן יש לומר דפשיטא דהכהנים הדשן הוי ככהני מדתי [כג] ונקלה קשה דלמאי ס"ד [כד] דלא הוי מדתי דנמחתיתן דמתיר (דף ג.) משמע דכולהו הוי מדתי שהעזרה היתה נעולה והם היו מלין ממקום שהיו ישנים שם כמת [כה] המוקד [כו] [הג"ה יש לומר דסלקא דעתיה דמאן דלא פסיל ליה לא פסיל דהעת הדעת ומאן דפסיל דהאי פסיל דהאי והני כהני הוה להו היסח הדעת שהיו ישנים כמת המוקד. ע"כ הג"ה]: יליף

מהו דתימא [כז] הני מילי עבודה דמעבבא כפרה אבל עבודה דלא מעבבא כפרה לא קמ"ל כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן בעי אילפא לדברי האומר אין לינה מעלת בקדוש ידים ורגלים מי כיור מהו שיפסלו מי אמרינן הני למאי לקדוש ידים ורגלים קדוש ידים ורגלים גופייהו לא [כח] פסול בהו לינה או דלמא כיון [כט] דקדוש להו בכלי שרת מיפסלי כי אתא רבין אמר רבי ירמיה אמר רבי אמי אמר ר' יוחנן הדר פשיט אילפא כמחלוקת בזו כך מחלוקת בזו אמר לפניו ר' יצחק בר ביסנא רבי אתה אומר כן [ל] אלא הכי [לא] אמר (ה) ר' אסי אמר ר' יוחנן [לב] [משמיה דאילפא] כיור שלא שקעו מבערב מקדש מצנו לעבודת לילה ולמחר אינו מקדש והרינן בה [לג] למחר אינו מקדש דלא צריך לקדוש או דלמא איפסלו בלינה ולא פשיט לן ומר קא פשיט ליה מיפשיט ת"ש [לד] בן קטין עשה [לה] שנים עשר דד לכיור אף הוא עשה [לו] מוכני לכיור שלא יהו מימיו נפסלין בלינה מאי לאו רבי אלעזר ברבי שמעון היא לא רבי היא והא מדרישא רבי אלעזר ברבי שמעון סיפא נמי רבי אלעזר ברבי שמעון דקתני רישא [לז] בא לו אצל פרו (ו) ופר היה עומד בין האולם ולמזבח ראשו לדרום ופניו למערב והכהן עומד במזרח ופניו למערב מאן שמעת ליה דאמר בין האולם ולמזבח צפון רבי אלעזר ברבי שמעון [לח] דתניא איהו צפון מקיד מזבח צפוני ועד כותל עזרה צפוני ובגד כל המזבח כולו צפון דברי [לט] רבי יוסי ברבי יהודה רבי אלעזר ברבי שמעון מוסיף [מ] אף בין האולם ולמזבח רבי מוסיף [מא] אף מקום דרימת רגלי הכהנים ומקום דרימת רגלי ישראל אבל מן החליפות ולפנים הכל מודים שפסול ותסברא רבי אלעזר ברבי שמעון היא ולא רבי [מב] [השתא רבי] אודבי יוסי ברבי יהודה מוסיף אודבי אלעזר בר' שמעון לא מוסיף אנן הכי קאמרינן אי ס"ד רבי היא לוקמה במקום דרימת רגלי כהנים ובמקום דרימת רגלי ישראל אלא מאי רבי אלעזר ברבי שמעון היא לוקמה מקיר מזבח צפוני עד כותל עזרה צפוני אלא מאי אית לך למימר משום חולשא דכהן גדול הכא נמי משום חולשא דכהן גדול: אמר רבי יוחנן קדש ידיו ורגליו לתרומת הדשן למחר אינו צריך לקדש שכבר קדש מתחילת עבודה למאן דאי לרבי דאמר פסלה לינה אי לרבי אלעזר ברש"ש דאמר אין צריך לקדש אפי' מיכן ועד עשרה ימים אמר אביי לעולם לרבי ולינה דרבנן היא ומודי [מג] דמקרות הגבר ועד צפרא לא פסלה לינה רבא אמר לעולם רבי אלעזר ברבי שמעון [מד] [היא וראה ר"י דבריו] בתחילת עבודה ולא בסוף עבודה מיתיבי [מה] ראוהו אחיו הכהנים שיורד והן רצו ובאו מהרו וקדשו ידיהם ורגליהם מן הכיור

בשלמא

מאן שמעת ליה [דאמר] בר. דקמי כפיקלא דמתניה (דף מז.): שחטו וקיבל [מו] ממזרק את דמו סמוך לידוון מיד אלמא מן האולם ולמזבח נמון הוא לשחיטת קדשי קדשים דהא פר מעלת הוא: כנגד פי המזבח. כנגד נפוגו ולא מן המזבח והלאה לא נגד מזרח ולא נגד מערב ואע"פ שהוא מחלי חלק [מז] עזרה הנפוגי לאו כמר הוא לשחיטת חטאת דמעיקר על ירך המזבח ולכל: ר' אלעזר פוסק אף בין האולם ולמזבח. שהוא מערבי של מזבח ונגד שהיא [מח] (כל) חלק נפוגו של עזרה אבל מזרחו של מזבח נגד שער נקנור שם נכנסין לעזרה לא מכשר אפי' חלק נפוגי דקיל דקדושתיה דהוא מקום דרימת שרגלו וכהנים י"ל אמה מקום דרימת ישראל מן הפתר ולפנים וי"ל אמה [מט] עד נגד המזבח מקום של [נ] דרימת רגלי הכהנים: רבי מוסיף. אף נפון שבאותן עשרים ושמים אמה של נגד מזבח שהן דרימת ישראל וכהנים: ה"ג אבל מן החליפות ולפנים הכל מודים שפסל. [נא] ומיהו מת [נב] חליפות האולם עדיף ומזבח על רוחב היכל ט"ו אמה לנפון וט"ו לדרום והוא נקרא מת החליפות [נג] שהיה נכתבל האולם מאמרי חלוות שהכהנים מלמעין שם את פמיהם [וסכין קרי חלוף פלשון ערכין] הכי תנן לה במסכת מדות ותשמועי דמאחורי האולם לאו נפון הוא לשחיטת קדשי קדשים דכיון דלא ממחזי מזבח התם לא קריע [נד] על ירך המזבח"ג דמכשרינן ליה לקמן (דף מ.) לשחיטת קדשים קלים לקדשי קדשים פסול: ותסברא דר' אלעזר היא ולא רבי. דלא מודה רבי נגון האולם ולמזבח דליהי נפון: [נה] השתא רבי בר. הלי מוסיף דקתני מדר יומי קאי מדר' אלעזר לא קאי והא [נו] [נ"כ] אחרי אלעזר [נז] דאמרה למלתיה [נח] דעל כרחך כיון דמכשר מקום קדושה קלה לשחוט שם מקום קדושה חמורה לכ"ש: אנן הבי קאמרי. הא (מ) דשקליה ליה מרמי לאו משום דרבי לא מכשיר בין האולם ולמזבח לשחיטת חטאת אלא הכי קתני לן כיון דרבי נמי מכשיר [נט] (נפון) לנפון שמוזרת לתה לו לשחוטו אבל האולם לוקמיה בנפון המזרחי סמוך לכותלן לעזרה דהא לאו אורחא מרעא לאקרויי להיכל: אלא מאי ר"א היא. ומשום דלא מכשר מקום דרימת ישראל וכהנים [ס] ושחיטת חטאת ממעי ליה לתתם אכמי מקשה לך דהיה מלי לאוקמי מקיר מזבח נפוני עד כותל עזרה נפוני דהוי לפון לדברי הכל: אלא מאי אית לך למימר. עליה: משום חולשה דכ"ג. שכל עבודתו [סא] (פעים) של יום הכיפורים עליו ותם כמו לכהי ממטיון ליה לתתם לפי שהוא צריך להכניס דמו להיכל ולהזות ולא יכמ עליו מפני המזרק והדם: הנ. כי מוקמת ליה כרבי הא שעמת אימת: תזמנת הדשן. דכתיב והרים את הדשן בכל בקר היה נוטל [סב] ממתה מן הגפלים המאוכלות הפמיתות ויורד ושתנה ממזרחו של כבש בדרומו של מזבח דכתיב ושמו אצל המזבח ושם היה נגלע ממקומו והיה המתה בכל יום ראשונה לכל העבודות: מתחילת עבודה. שזו מחילת עבודת יום [סג] הוא: הא אמרת פסלה ליה. ולינה נעמוד השחר תלא דכתיב עד בקר: הא אבר בכאן ועד ר' יכים. ואת תלת שעמת משום דקדש בתחלת עבודת יום זה: ולינה דרבנן. ליה זו שחוטיל בקדוש שאין המים נפנינו מדרבנן הוא לנזור בה שלא תאלנו בלינה ומודה רבי שכשהעלו לכיור מן הטור מקדוש הנגר שהוא זמן תרומת הדשן כדאמרינן בפרק קמא דיומא (דף כ.) דמשום הלי פורחת לא פסלה ליה בקדוש דלא מסקי אינשי אדעתייהו [סד] דדמי כמה שקדש פיום: וראה רבי יוחנן דבריו. של ר' אלעזר נכונים במקדש ידיו בתחלת עבודת היום דלא פסל בה ליה ולא מני שקדש בלילה להקטיר אברים שהוא סוף עבודת יום לאחמול: ראהו אהיו שירד. מצנה היא מתכת תמיד (פרק ג מ"ח) ממזרח את הדשן שירד מן המזבח והמתתה הדשן בדו: מידרו וקידשו בר. לחולין את הדשן שבמקום המערבה לו לנלקו לתפוח שבמלגא המזבח והכי תנן בה התם הלו מעלין מאפר על גבי התפוח וקא מלקא דעתן בכהנים שעבדו כל אלילה קמי ומקודשי ידים ורגלים היו וגרכין לחזור ולקדש עכשיו [סה] שמתנן עבודה זו עד היום ופסל קדוש הלילה נלינת עמוד השחר [סו] ויועיל להם קדוש זה של מחר קרוש הנגר: בשלמא

סמורת השי"ם

ג) נר' נ"ק הא אמר רב אמי אמר ר"י ס"ר. ד) נקמן מ"ל. ה) רש"ק. ו) ומת מה: ז. שמשמש ריש"ל ס"ב. ח) נסמ ומת"ל הה:. ט) ומת מ"ל. י) נקמן נ.ג. יא) [נ"ל ל"ל. יב) נ"ל אמר הכא ר"ל. יג) נ"ל אמר ר' יוחנן בר' שמעון נ"ק. יד) [נ"ל ל"ל ר' אמר נ"ק. טו) נ"ל ר' אמר נ"ק. יז) נ"ל דרשה נ"ק. יח) נ"ל מנה נ"ק. יט) נ"ל מ"ל. כ) נ"ק. כא) שמעתא נ"ק. כב) ומשמע נ"ק. כג) נ"ל נ"ק. כד) נ"ל נ"ק. כה) נ"ל נ"ק. כו) הנהרה ר' אמרינן מלן מקשה ומין נמלאה נרשלת.

הגהות הב"ח

(ה) גב' הכי אמר ר' אמי: (ו) שם אלא אם ופרו: (ז) רש"י ד"ה לו ולמלי מין דקדוש לדו מלי: (ח) ד"ה ר"ג ל' מי ר"ש דאמר הפ"ד: (ט) ד"ה אמר לפני ומי לפני ר' ירמיה וכולה נכון אמר לה הכ"ד אמ"ל ס"ה ביור שלא: (י) ד"ה ומיון מי דר אמי לא: (יא) ד"ה ולא אמר ר' אמי הן: (יב) ד"ה אם הני קאמרינן הא דקשיא לן מדרי לא מעלה:

אוצר החכמה

גליון הש"ם

גמרא אי לרבי דאמר אפילו לינה. עין ערוך ע"ר ק' ס"ג מוספות ד"ה ולא:

ליקוטי רש"י

ובספר בתוך הנספחים

שיטה מקובצת

ג) הני מילי עבודה דמעכבא כר. עיין בהסמטות: ב) לא פסיל: ג) דקדוש: ד) תיבה אלא ובחק: ה) למאר אינו בקרש ולא נרוך לקדוש. וכתי ר"א ז"ל ראמר אין לינה שוטלה בקדוש ידים ורגלים ובלינת כי כיור לא אירר מדי ולא ידעינן מאי קסבר בהן. אי אלמא איפסלא בהי כליה ואין ראר לקדש קאמר ראפסלא בהו בליה ואפילו לר"א ראמר ראין לינה מועלת בקדוש עודה דמיפסלא דרו לינה דאי לרבי לא אצטרך דמיפסלא דפסלא הוא דלרבי כי נינה ונפלים בליה דהשתא בקדוש ידים פסיל ליה בכיס לא כ"ש אלא ע"כ לר"א איצטרך ולא פסיל רב אסי בו' עד לא פסלה בהי ליה (כפ"ה) ונקשה דלרבי ובי איצטרך ליה ספרי לומר דפקרים כפנו לעבודת הלילה דהא איכא לר"ש לקבן דאינו בקרים לעבודת לילה בלל ודקה קשה דמאר קאמר דלא צריך לקדוש ולא נפשוט

שיטה מקובצת

כדרי אי מודה במי כיור אי לא הא מדקאמר בקרש מנגו לעבודת לילה משמע הא לעבודת היום אינו בקרש אלמא פסלה בה ליה בבי כיור יכן נראה לר"י דודאי פשיטא דפסל ליה פסלה בבי כיור מדקאמר לעבודת לילה אבל לעבודת היום לא אלא קא בעי אי הייגו לרבי אז לרבי אלעזר דאי אכרגן אינו צריך לקדש א"כ הייגו ר"א דאמרינן דפסיל בהו ליה אא"כ הייגו סתר רבי ולא מצינו למיפסק בהיה מיד הא שבעינן דלעבודת לילה מיהו מקרש כדפי' ולא אכרי' איפסלו במחדש. מהר"ם: ו) רבי אלא רבי אדרבי [יוסי] ודיבת השמא ל"ש: ז) האמר אפילו כאמן תנר עשרה ימים אין צריך לקדש: ח) ומאר רבי: ט) שמעון היא ראה ר' יוחנן דברו של ר' אלעזר: י) כבור הגולה: יא) דקדש: יב) ולא פשיט: יג) לקדש קאמר: יד) חבות ליכא למיבני ל"ש ומהקן: טו) התם גלגל שבעלין בור שלא יהו מימיו: טז) ובטלה קדושתן הפ"ד: יז) מדרה הוא במים: יח) מהן גדול: יט) כדכתיב: כ) וקבל דמו בכוזק סכוך לחיצוני כיר: כא) חלק הנזרה: כב) שהוא בחלק צפוני: כג) אבנה עזר: כד) בית החליפות: כה) החליפות ששם בכתחל: כו) קרקע ביה: כז) נפקן הס"ד ומהיר אדרא בר סמעון בחמיה הס"ד: כח) למילתה דע"ב כיון כי קדושה קלה ב"ש מקום קדושה חמורה הס"ד: כט) ובהנים לשחיטה: ל) עבודות של היום עליו: לא) ונטל בבתחה: לב) יום הבא הס"ד ומהיר הא אמר אבלה ליה: לג) אדעתייהו דהכי כתי סקרים: לד) שבא הכשר: לה) הס"ד השתא: לו) קדש ידיו ורגליו מן הכיור חוורים את הדשן דיל דפסיקא ליה ההוא תנוכה הדשן הוי בהנהו אחתה לפי שעיר פיים היה נעשית התחלת עבודה היא אבל שאר בהנים פיר שא"א שלא ידא בהם אחר שאיון חרש שעוסק בהרים שלא נתנגל כל הלילה: לח) הביקר. תוספה דפיר רמאן דלא פסיל בלינה לא פסיל בהאי דיסח דדעת ומאן דפסיל בהאי פסיל בהאי הני כרבי הר להו דיסח הדעת שהיו ישנים בבית הבוקר.

עין משפט
נר מצוה

ב א מי' פ"ב מהלכות בית הבחירה הלי יב: בא ב מי' שם ופ"ה מהל' מעשה הקרבן הל' ח: בב ב מי' פ"ב מהל' פסולין המוקדש הל' ח: בג ד ה מי' פ"ה מהל' בית הבחירה הלכה טו יח: בד ד מי' פ"ה מהל' מעשה הקרבן הל' כ: בה ד מי' פ"ג מהל' תמידין ומוסרין הלכה יב:

ספירה ביממא היא. מנלן קשיא לפירוש רש"י דלילה נולין (פסחים דף פט. ומס) דסריך ולר' יוסי דאמר מקלת היום ככולו חנה ערמתה כספינה לספירתה אינה קוראת אם כן זנה גדולה לדידיה הימי משמחת לה ומשמי [נרמאה כל שני] מן השמשות ולא הוי סוף היום ומחלת דאמר בעומאה וקשיא אמאי לא אמר ברוחה בגלות דהא ספירת לילה לאו ספירה היא ומנלא שכל היום טמא כיון שמחילתו הוי טמא וי"ל דסבר ר' יוסי דסוף היום מהני לטמור כמו מחלת היום וה"ל משמע פרק שני דמיר (דף מז.) בסופו דקאמר [לר' זנה גמורה] הימי משמחת לה מ' דחד בפלגא דיומא אחך פלגא ליהו לה שימור ואם תאמר אם כן רבי יוסי דסבר מקלת היום ככולו מ"ב היה לו להקשות ר' יוסי ככותאי אמרה לשמעתיה דקפריך לרב מנדה (דף סט.) וי"ל דכותאי אמרי אפי' מיום ראשון שנפקה לו דסופרתו ליום ראשון ור' יוסי לא אמר אלא שנעה[מ]: **והא** קיל דם צאת הכוכבים [ל]יא הוא. ואם תאמר כיון דקי"ל דבלאת הכוכבים הוי לילה מ"ב אמאי פליגי ר' יוסי ור' יהודה בדין המשמות[נ] ניימו בלאת הכוכבים וי"ל דלף כשיעור לאת הכוכבים יש חילוק שיש כוכבים נראין ביום[ס]:

וזהיה [ע] הלילה למשמר. קשיא דהא אמרינן בנדרים (דף נ: ומס) נמי לאת הכוכבים לילה הוא [אוצר החכמה] ולא"ל דלא אמרינן בנדרים דכתיב זכר לדבר ולא הוי לילה בלא זכר לדבר דכתיב והיה לנו הלילה למשמר ואמאי לא הוי לילה גמורה כדמפקינן הכא מקרא ויש לומר דהתם נמי לאסוקי דמן שכינה דגמי ק"ש הוי לאת הכוכבים ומס"ה קאמרינן התם דאין זו לילה גמורה דנהי דהוי לילה בחוזה שעה מ"מ לא הוי זמן שכינה לכל מדם: **ולוידוי** יוה"כ דתניא[פ]. קשיא אמאי מינטרין למימר הא כיון דתנא כל היום כשר לסמיכה והלא הוידוי ליו אלא בשעת סמיכה[צ] וי"ל דאי לאו הא הוה אמינא דוידוי זה (כוידוי[ק]) דשאר סמיכות דאינו כשר כל היום ומנגוס נמי לסמיכה אלא מהא כשרה כל היום כשאר סמיכות משו"ה אינטרין למתני הוידוי:

לקמיצה [ר] והקטרה כתיב ביום צוותו. אבל שחיטה לא מפקינן מהא קרא דלאו עבודה היא שהרי כשרה בזר[ר] וקרא משמעי בעבודה דכתיב להקריב את קרבניהם "וכן תנופה והגשה" אין נרץ בהו כהן בעמנה לפני המקומה:

[ת] כל הלילה כשר לקצירת השער. אמר ר"ת אפי' שמא שמא לנרך בגילה לא יבנה מיום כדמשמע בהאי סמתא דמתני' דנהי לחיכא שמתא ממנחות (דף פח.) דתני נקלר מיום כשר מדיעבד מ"מ סמתא דהכא עדיפא דהא קתני לה נמי הלכתא פסיקתא דדינא ועוד גרלה דאפי' למאן דאמר מיום דיעבד מדה הוא נמי סמיכה דאין לנרך מיום משום דבנה עליה הכתוב לענכ לחיכי (ויקרא כב.) תמימות ומי אחה מולא תמימות אלא כשאחה מונה בגילה וכן כתוב בהלכות עלרת ובה"ג כתב דהיכא דאינטי לנרך בגילה יכנה לאמר בגלא ברכה[ש] וכן הלכה אבל אם אכל אם שכח לילה ויום לא יכנה עוד בברכה דבעינן תמימות ולילה[ת] ואחר שנרך על הסמיכה אימר ר"ר שמעה וכו' מה שאין כן בתקיעת שופר ולולב[ב] והיינו טעמא לפי שאין (ג) אלא הזכרה עתה לנרן ביהמ"ק אבל לשופר ולולב יש עשיה:

ספירה ביממא היא: וכולן שעשו משעלה עמוד השחר כשר: מנהני מילי אמר רבא דאמר קרא [א] ויקרא אלהים לאור יום [ב] למאיר ובא קראו יום אלא מעתה [ג] ולחשך קרא לילה [למחשיך ובא קרא לילה] הא קי"ל דעד צאת הכוכבים לאו לילה[ד] הוא אלא אמר רבי זירא מהכא [ה] ואנחנו עושים במלאכה וחצים מחזיקים ברמחים מעלות השחר עד צאת הכוכבים ואומר [ו] (והיה[ז]) לנו הלילה (למשמר[ח]) מאי ואומר וכ"ת משעלה עמוד השחר לאו יממא ומכי ערבא שמשא ליליא ואינהו מקדמי ומחשבי ת"ש (והיה[ט]) לנו הלילה משמר והיום מלאכה: **מתני'** [י] כל היום כשר לקריאת המגילה [יא] ולקריאת ההלל [יב] ולתקיעת שופר [יג] ולנטילת לולב [יד] ולתפלת המוספין [טו] ולמוספין [טז] ולוידוי הפרים [יז] ולוידוי מעשר [יח] ולוידוי יוהכ"פ [יט] לסמיכה לשחיטה לתנופה להגשה לקמיצה ולהקטרה למליקה ולקבלה ולהזיה [כא] ולהשקיית סוטה [כב] ולערפת העגלה [כג] ולטהרת המצורע [כד] כל הלילה כשר [כה] לקצירת העומר [כו] [כז] ולהקטר חלבים ואברים [כח] זה הכלל דבר שמצותו ביום כשר כל היום דבר שמצותו בלילה כשר כל הלילה: **גמ'** מנלן דאמר קרא [כט] והימים האלה נזכרים ונעשים לקריאת ההלל דכתיב [ל] ממזרח שמש עד מבואו (רבי יוסי[לא]) אומר [לב] זה היום עשה ה' ולנטילת לולב דכתיב [לג] ולקחתם לכם ביום הראשון ולתקיעת שופר דכתיב [לד] יום תרועה יהיה לכם ולמוספין דכתיב [לה] דבר יום ביומו ולתפלת המוספין כמוספין שויוה רבנן ולוידוי פרים דליף כפרה כפרה מיום הכפורים דתניא [לו] גבי יוה"כ [לז] וכפר בעדו ובעד ביתו [לח] בכפרת דברים הכתוב מדבר וכפרה ביממא הוא דכתיב [לט] ביום הזה יכפר עליכם: ולוידוי מעשר וכו': דכתיב [מ] ואמרת לפני ה' אלהיך בערתי הקדש מן הבית וסמך ליה [מא] היום הזה ה' אלהיך מצוך: לסמיכה ולשחיטה: [מב] דכתיב וסמך ושחט [מג] וכתיב בה בשחיטה [מד] ביום זבחכם ולתנופה דכתיב [מה] ביום הניפכם את העומר ולהגשה דאיתקש לתנופה דכתיב [מו] ולקח הכהן מיד האשה את מנחת הקנאות והניף והקריב ולמליקה ולקמיצה ולהקטרה [מז] ולהזיה דכתיב [מח] ביום צוותו את בני ישראל ולהשקיית סוטה [מט] אתיא תורה תורה כתיב הכא [נ] ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת וכתיב התם [נא] על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט מה

קמ"ל. כיון דהא אחד לאחד משום ספירה היא מדוגמת[מ] ספירת ז' כל ספירה דיממא היא דכתיב וספרה לה שבעת ימים (ויקרא טו): מקדמי. מקדימין: מחשבי. מערבין: ת"ש (והיה') לנו הלילה למשמר והיום למלאכה. ס"מ כל זמן שעסוקים במלאכה קרי יום ולא קדמוהא ומשמתא: **מתני'** כל היום כשר. ואע"ג דקיימא לן" ובזמן מקדימין למצות דכתיב ויסכם אבריהם בנקר (בראשית מט) אפילו הכי כשר כל היום: לוידוי פרים. פר העלם דבר של עבר ופר כהן משיח שמתודין עליו מעל שהמאהו עליו דתאמרינן במסכת יומא (דף לו:) והמודה[מ] על חטאת עון חטאת כתיב הכא וכפר עליו[נ] הכהן (ויקרא ד) וכתיב התם ביום הכפורים יעמד חי לפני ה' לכפר עליו וגו' [נא] (ויקרא טז) מה להלן כפרת דברים וביום כדליף לקמן אף כאן כפרת דברים וביום: למליקה. של עוף: לקבלה. לקבלת הדם: להזיה. לזריקת הדם והזיית פרים הנשרפין וחטאות הפנימיות שהיא זריקה שלהן: **גמ'** בכפרת דברים. וידוי בתמ' יומא (דף לו:) מסיים לה אתה אומר בכפרת דברים לו אינו אלא בכפרת דמים הרי הוא אומר [נב] ושחט את פר החטאת אשר לו למדנו שעדיין לא נסחט הפר: (ג) כי ביום הזה יכפר עליכם. אלמא כפרתו[נג] מיום: (ד) והניף והקריב. והקרבה היא הגשה דלא אפשר לומר הן הקרבה היא הקטרת הקומץ דהא כתיב בתריה וקמץ והקטיר ומה היא הגשה מעגיל את המנחה ומניפה נקבן מערבית לדרומית של מזבח כנגד חודה של קרן ואח"כ קומץ ומקטיר אלא לה כמסכת פוטה (דף יד:) ומנחות (דף יט:): לקמיצה ולהקטרה. דהקטרת קומץ קאמר שהיא בתנחה כנגד זריקת דם מבחוץ ואינה כשרה אלא מיום אבל הקטר חלבים ואברים חל בתחני דכשרים כל הלילה: ביום צוותו. להקריב את קרבניהם וכל הני[נד] הקרבן הקרבן מינהו דאילו הקטרת קומץ הקרבה היא וקמילה איתקש להקטרה דכתיב[נה] וקמץ והקטיר מליקת עוף מליקתו והזייתו כתחת והזייתו היא הקרבתו קבלת דם הקרבה קרי לה לאמר מר (תגיגה דף יח.) והקריבו[נו] זו קבלת הדם אי"כ להקריב כל צורכי הקרבה (ה) קמילה ומליקה וקבלה סלן לרכי הקרבה הן ולא אפשר אלא הן אבל הגשה ותנופה אינן מעכבין[נז]:

מסורת הש"ס עם הוספות

ה) פסחים כ. ו) [ובכתיב נ:]. ז) [ומיהה לה.]. ד) מעשה עב. ה) יומא ל:. ו) [ומיהה ח: פ"ס כשמשמת ד"ה מה מעשה וכו' מהתם ד"ה ומפרשים נ"מ מתן]. ז) [בפסחים דף ו.]. ח) ויקרא ב ב. ט) ויקרא א ה. י) [מנחות יח. כ) [וכ"ש תוספות פסחים פסחים ל) [שבת לז:]. מ) [וכ"ש הוספות פסחים ב ד"ה והא]. נ) יומא דף לה:. ס) [בחתים יד:. ע) [כתן תוספות מנחות ט. ד"ה מקמילה]. פ) ער רש"ש הב"ג לפנינו בהלי עצרת ובכתר מר תפס ס"ו ובכ"ח שם. צ) [כר' תוספות מנחות סו. מד"ה אבר לקרבנם]. ק) עיין רש"ש. תני שעה"ג מר הפס סקט"ו.

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה ביום לוטו וכו' הקרבה כשמש וקמיצה: (ו) תוס' ד"ה כל אלה וכו' לפי שלון עשה אלא הזכרה לבנין: (ז) [מהר"ר רש"י ד"ה כי ל"ל ד"ה ובים דכתיב כי ביום הזה]: (ח) [מהר"ר ד"ה ומרף ל"ל ד"ה לתנופה. ובכתיב והקרבה הא הנגמן]:

גליון הש"ס

גמרא דכתיב יסוך ושחם. עיין מנחות דף נג ע"ב תוס' ד"ה ידו: תוספות ד"ה לקמיצה ובר וכן תנופה והגשה. כיון קדיתין דף לו ע"ל תוס' ד"ה שמלכות תנ"ג:

ליקוטי רש"י

(נדפס בסוף הש"ס)

תורה אור השלם

א) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לָיְלָה וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶחָד: (בראשית א, ה)

ב) וְאַנְחְנוּ עֹשִׂים בַּמְّלָאכָה וְחֶצְיָם מַחֲזִיקִים בָּרְמָחִים מֵעֲלוֹת הַשַּׁחַר עַד צֵאת הַכּוֹכָבִים: (נחמיה ד, יז)

ג) גַּם בָּעֵת הַהִיא אָמַרְתִּי לָהֶם אִישׁ וְנַעֲרוֹ לָלִין בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלִָם וְיִהְיוּ לָנוּ הַלַּיְלָה מַשְׁמָר וְהַיּוֹם מְלָאכָה: (נחמיה ד, מז)

ד) הַיָּמִים הָאֵלֶּה נִזְכָּרִים וְנֶעֱשִׂים בְּכָל דּוֹר וָדוֹר מִשְׁפָּחָה וּמִשְׁפָּחָה מְדִינָה וּמְדִינָה וְעִיר וָעִיר וִימֵי הַפֻּרִים הָאֵלֶּה לֹא יַעַבְרוּ מִתּוֹךְ הַיְּהוּדִים

חֲזָקִים לֹא יָסוּר מִמֶּקֹמוֹ: (שמות יג, ט) ה) מִמָּחֳרַת שַׁבָּת עַד מִבֹּאוֹ מְחֻלָּל שַׁבָּת ו) וְהָיָה הַיּוֹם הַרְאִשׁוֹן מִקְרָא קֹדֶשׁ וְהַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ יָמִים תֵּאָכֵל מַצּוֹת וּבַיּוֹם הָרִאשׁוֹן יִהְיֶה לָכֶם אֲשֶׁר יַאֲכַל לְכָל נֶפֶשׁ הוּא לְבַדּוֹ יֵעָשֶׂה לָכֶם: (שמות יב, טז) ז) וְהָיָה לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת עַד אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וְשָׁחֲטוּ אֹתוֹ כְּל קְהַל עֲדַת יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעַרְבָּיִם: (שמות יב, ו) ח) וְשָׁמַרְתָּם אֶת הַמַּצּוֹת כִּי בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה הוֹצֵאתִי אֶת צִבְאֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם וְשָׁמַרְתָּם אֶת הַיּוֹם הַזֶּה לְדֹרֹתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם: (שמות יב, יז) ט) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעָם זָכוֹר אֶת הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר יְצָאתֶם מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים כִּי בְחֹזֶק יָד הוֹצִיא יְהוָה אֶתְכֶם מִזֶּה וְלֹא יֵאָכֵל חָמֵץ: (שמות יג, ג) י) וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִטְּפוּ הֶהָרִים עָסִיס וְהַגְּבָעוֹת תֵּלַכְנָה חָלָב וְכָל אֲפִיקֵי יְהוּדָה תֵּלַכְנָה מָיִם וּמַעְיַן מִבֵּית יְהוָה יֵצֵא וְהִשְׁקָה אֶת נַחַל הַשִّטִּים: (יואל ד, יח) יא) וְעַתָּה כְּתֹב לָכֶם אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת וְלַמְּדָהּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שִׂימָהּ בְּפִיהֶם לְמַעַן תִּהְיֶה לִּי הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְעֵד בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל: (דברים לא, יט) יב) אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַיהוָה וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר אָשִׁירָה לַיהוָה כִּי גָאֹה גָּאָה סוּס וְרֹכְבוֹ רָמָה בַיָּם: (שמות טו, א) יג) הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ אֵל בְּקָדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ בִּרְקִיעַ עֻזּוֹ: (תהלים קנ, א) יד) וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים וַעֲנַף עֵץ עָבֹת וְערְבֵי נָחַל וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים: (ויקרא כג, מ) טו) וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם: (במדבר כט, א) טז) אֵלֶּה מוֹעֲדֵי יְהוָה אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ לְהַקְרִיב אִשֶּׁה לַיהוָה עֹלָה וּמִנְחָה זֶבַח וּנְסָכִים דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ: (ויקרא כג, לז) יז) וְהִקְרִיב אַהֲרֹן אֶת פַּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר לוֹ וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ: (ויקרא ט, ז) יח) כִּי אֶלֹהֶיךָ בְּעִרְתִּי הַבַּדֹּשׁ מִן הַבַּיִת לְבַדֶּךָ לְמַעַן תִּהְיֶה לְבָבְךָ אֲשֶׁר אָמַרְתָּ לְפָנַי הֵן שָׁמַעְתִּי בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהַי לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי לֹא עָבַרְתִּי מִמִּצְוָתֶךָ וְלֹא שָׁכָחְתָּנִי: (דברים כו, יג) יט) הַיּוֹם הַזֶּה יְהוָה מְצַוְּךָ לַעֲשׂוֹת אֶת הַחֻקִּים הָאֵלֶּה וְאֶת הַמִּשְׁפָּטִים וְשָׁמַרְתָּ וַעֲשִׂיתָ אוֹתָם בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשֶׁךָ: (דברים כו, יז) כ) וַעֲשִׂיתָם בְּיוֹם הַנִּיפְכֶם אֶת הָעֹמֶר כֶּבֶשׂ תְּמִים בֶּן שְׁנָתוֹ לְעֹלָה לַיהוָה: (ויקרא כג, יב) כא) וְלָקַח הַכֹּהֵן מִיַּד הָאִשָּׁה אֶת מִנְחַת הַקְּנָאוֹת וְהֵנִיף אֶת הַמִّנְחָה לִפְנֵי יְהוָה וְהִקְרִיב אֹתָהּ אֶל הַמִּזְבֵּחַ: (במדבר ה, כה) כב) אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה בְּיַד מֹשֶׁה לָתֵת לְאִישׁ אִישׁ מִנָּתוֹ וְגַם אֶת אִשְׁתּוֹ הֵנִיף אַהֲרֹן וּבָנָיו לִפְנֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה: (ויקרא ח, לא) כג) אֲשֶׁר לֹא עָבַד בָּהּ וַאֲשֶׁר לֹא מָשְׁכָה בְּעֹל וְהוֹרִדוּ אֶת הָעֶגְלָה הַבַּחֲלָה אֶל נַחַל אֵיתָן וְעָרְפוּ שָׁם אֶת הָעֶגְלָה בַּנָּחַל: (דברים כא, ד) כד) וְהָיָה בַּיּוֹם הַטְּהָרָתוֹ לְטָהֳרָתוֹ יִגָּלַח הַכֹּהֵן אֶת הָאִישׁ הַמִּטַּהֵר וְהֶעֱמִיד אֹתוֹ וְאֶת אֵלֶּה לִפְנֵי יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: (ויקרא יד, יא) כה) אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה לְדָוִד וְלִשְׁלֹמֹה בְּנוֹ כֵּן עָשָׂה שְׁלֹמֹה אֶת כָּל הַבַּיִת לְיהוָה עַד תֻּכְלָה וַיַּעֲמֵד שְׁלֹמֹה אֶת כָּל הַכֵּלִים לְבֵית יְהוָה: (דברי הימים ב ח, יד) כו) וְהָיָה הַכֹּהֵן מֵיד הָאִשָּׁה אֶת הַמִּנְחָה הַקְּנָאָה וְהֵנִיף אֶת הַמִּנְחָה לִפְנֵי יְהוָה וְהִקְרִיב אֹתָהּ אֶל הַמִּזְבֵּחַ: (במדבר ה, כה) כז) אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה אֶל כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר: (שמות לה, א) כח) אִישׁ אֲשֶׁר יַעֲבֹר עָלָיו רוּחַ קִנְאָה וְקִנֵּא אֶת אִשְׁתּוֹ וְהֶעֱמִיד אֶת הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְהוָה וְעָשָׂה לָהּ הַכֹּהֵן אֶת כָּל הַתּוֹרָה הַזֹּאת: (במדבר ה, ל) כט) עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרוּךָ וְעַל הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר יֹאמְרוּ לְךָ תַּעֲשֶׂה לֹא תָסוּר מִן הַדָּבָר אֲשֶׁר יַגִּידוּ לְךָ יָמִין וּשְׂמֹאל: (דברים יז, יא)

עין משפט נר מצוה

מא א מר"ר פ"ח מהלי מגלה הל' ג סמג עשין מדים ד טוש"ע א"ח סימן תרפט סעיף ח:
מב ב מר"ר פ"ג מהלי תענית הלכה ט:
מג ג טוש"ע א"ח סימן תקפח סעיף ח:
מד ד מר"ר פ"ז מהלכות שלא הלכה י סמג עשין מה טוש"ע א"ח סימן תרנג סעיף ח:
מה ה מר"ר פ"ג מהלי תפלה הלכה ה סמג עשין עו טוש"ע א"ח סימן רפט סעיף ח:
מו ו מר"ר פ"ל מהלכות מכשיר הקרבנות הל' ו
מז ז מר"ר פ"ל מהלכות עבודה יום הל' ז:
מח ח מר"ר פ"ל מהלי מכשיר שר הל' ד:
מט ט מר"ר פ"ג מהלי עבודה יום הלכה ז:
נ י מר"ר פ"ל מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ו
נא יא מר"ר פ"ל מהלי פרה הלכה ג סמג עשין ט:
נב יב מר"ר פ"ו מהלכות דעות הלכה ה סמג עשין עח:
נג יג מר"ר פ"ח מהלי תענית הלכה ג סמג עשין לו הלו:
נד יד מר"ר פ"ו מהלכות מגילה ושעשען הל' ו סמג עשין קנו:
נה טו מר"ר פ"ל מהלי מעשה הקרבנות הל' י סמג עשין קסו:
נו טז מר"ר פ"ל מהלכות מעשה הקרבנות הל' יב.

[אחיה 1234567]

רבינו חננאל

שנאמר ושכלה ר' שמי בשם רב שהוזה לכריתה ומכאר לשרוות רבי אליעזר משום ר' חנינא שנאמר בין לכריתה בין לשרוות ושבר מה בראשונה לדעת שנאמר נעזה הבהן ובכאר אף שניה לדעת: ובלון שעשו משעלה עמוד השחר כשר שנאמר ואנחנו עושים במלאכה חצים מחזיקים ברמחים מעלות השחר עד צאת הכוכבים יום הוא שנאמר והיום למלאכה כלומר לא היו עושים מלאכה אלא ביום: [מתני'] כל היום כשר לקריאת המגילה מ"ר: ירושלמי לקריאת המגילה [שנאמר] ביום

הגהות וציונים

מ) בכתי"ר דעו' צה"כ יסמא הוא. וכ"ה בספרים ד"ה תרדה הוא: נ) [צ"ל ודיין (גליון): נ) [צ"ל מיסר והיום מלאכה] (גליון): ד) בר"ף ובא"ש נוסף ולספירה הבבר: ועי' תוס' ד"ה: ה) [וא דלא אצא נמי לדרמה עי' תוס' יומא כ ציב ד"ה אלא ותוספות ובחיים פו ע"ב ד"ה אלא] (גליון): ו) [צ"ל רב יוסף] (גליון): ז) בכתי"ר נוסף איתקש סמיכה לשחיטה: ח) יש להוסיף ולקבלה (והסדר צ"ל כמו בסמשנה). וכ"ה בכתי"ר (רש"ס). ועי' רש"י: ט) [צ"ל ודיין כר בשמר והיום מלאכה] (גליון): כ) [צ"ל ובפתוחדה (וכ"ה ביומא שם ע"א). וכ"ה בכתי"ר (נכ"מ)]: ל) [צ"ל וכפר עליהם (רש"ס): מ) נראה רש"ס הוא וצ"ל וכתיב התם ביוה"כ וכפר בעדו. וכמו שהוא בגמ' שם (ובריא בארוכה): נ) [בכתי"ר נוסף וכפר בעדו ובעד ביתו (ובריא בא"ר)]: ס) [בכתי"ר נוסף ולפי שהיא בכל"]: ע) [צ"ל ביום השביעי (ובאה"ס)]: פ) [ביכת"ר דתניא ביוה"כ (רש"ס)]: צ) [צ"ל אינו פורדון] (גליון): ק) [צ"ל לתנ"ר (גליון)]: ר) [צ"ל בדומנות (גליון)]: ש) [צ"ל ברכה (גליון)]: ת) [ביכת"ר ולילה (ובאה"ס)]: ב) [בכתי"ר (רש"ס). ועי' רש"י: ג) [בכתי"ר (רש"ס). ועי' תוס' ד"ה: ד) [בכתי"ר (רש"ס)]: ה) [בכתי"ר (רש"ס)]: ו) [בכתי"ר (רש"ס)]: ז) [בכתי"ר (רש"ס)]: ח) [בכתי"ר (רש"ס)]: ט) [בכתי"ר (רש"ס)]: י) [בכתי"ר (רש"ס)]: יא) [בכתי"ר (רש"ס)]: יב) [בכתי"ר (רש"ס)]: יג) [בכתי"ר (רש"ס)]: יד) [בכתי"ר (רש"ס)]: טו) [בכתי"ר (רש"ס)]: טז) [בכתי"ר (רש"ס)]: יז) [בכתי"ר (רש"ס)]: יח) [בכתי"ר (רש"ס)]: יט) [בכתי"ר (רש"ס)]: כא) [בכתי"ר (רש"ס)]: כב) [בכתי"ר (רש"ס)]: כג) [בכתי"ר (רש"ס)]: כד) [בכתי"ר (רש"ס)]: כה) [בכתי"ר (רש"ס)]: כו) [בכתי"ר (רש"ס)]: כז) [בכתי"ר (רש"ס)]: כח) [בכתי"ר (רש"ס)]: כט) [בכתי"ר (רש"ס)]: ל) [בכתי"ר (רש"ס)]: לא) [בכתי"ר (רש"ס)]: לב) [בכתי"ר (רש"ס)]: לג) [בכתי"ר (רש"ס)]: לד) [בכתי"ר (רש"ס)]: לה) [בכתי"ר (רש"ס)]: לו) [בכתי"ר (רש"ס)]: לז) [בכתי"ר (רש"ס)]: לח) [בכתי"ר (רש"ס)]: לט) [בכתי"ר (רש"ס)]: מ) [בכתי"ר (רש"ס)]: מא) [בכתי"ר (רש"ס)]: מב) [בכתי"ר (רש"ס)]: מג) [בכתי"ר (רש"ס)]: מד) [בכתי"ר (רש"ס)]: מה) [בכתי"ר (רש"ס)]: מו) [בכתי"ר (רש"ס)]: מז) [בכתי"ר (רש"ס)]: מח) [בכתי"ר (רש"ס)]: מט) [בכתי"ר (רש"ס)]: נ) [בכתי"ר (רש"ס)]: נא) [בכתי"ר (רש"ס)]: נב) [בכתי"ר (רש"ס)]: נג) [בכתי"ר (רש"ס)]: נד) [בכתי"ר (רש"ס)]: נה) [בכתי"ר (רש"ס)]: נו) [בכתי"ר (רש"ס)]: נז) [בכתי"ר (רש"ס)]: נח) [בכתי"ר (רש"ס)]: נ

אבי אבא שחפה את החיכל. שלמה: שגנז ספר רפואות. כלי שיבקשו לחמיים: **גירר עצמות אביו.** לפי שהיה רשע בזהו ולא נהג בו כבוד בקבורתו להוליאו לאוגן במטות זהב וכסף: **פתם מי גיחון.** מי שלמה בדברי הימים (ג׳ לב)[1] ולמה כדי שלא יבאו מלכי אשור וימצאו מים לשתות ולא זהו גיחון המכר הגדול דהיהו לוא בא״י הוא אלא מעין קטן הוא סמוך לירושלים שנאמר והורדתם אותו אל גיחון (מ״א א)[2] ומתרגמינן ומתמון ימיה לשילוחא: **עבר ניסן בניסן.** קס״ד משמתקדש החדש לשם ניסן נמלך לעבור את השנה ועשאה אדר כמו שנאמר בדברי הימים (ב׳ ל)[3] ויועץ המלך (חזקיהו) לעשות הפסח בחדש השני: **ביום שלשים של אדר.** ואע״פ שלא נתקדש החדש שעדיין לא בא עדיים: **התולה בזכות עצמו.** שאומר בתפלתו עשה לי זכותי כגון חזקיהו שאמר זכר נא את אשר התהלכתי לפניך (ז) וגו׳: **פרוצה.** מגולה שמיטלה (ב) תקרה שלה: **הרוצה להנות.** משל אחרים: **יהנה.** ואין איסור בדבר: **כאלישע.** כמו שמליגו באלישע שנאמר: **והרוצה שלא להנות.** משל אחרים: **אל יהנה.** ואין בדבר לא משום גסות רוח ולא משום שנאה: **כשמואל הרמתי.** כמו שמליגו בשמואל הרמתי שלא רצה להנות: **כי שם ביתו.** לעיל מיניה כתיב והיה מדי שנה בשנה וסבב בית אל והמצפה ושפט את ישראל וסמיך ליה ושובו הרמתה כי שם ביתו וכי מיהי יודע שם ביתו אלא מהכא מקומות דקרא דלעיל מיניה קאי שכל מקום שהיה הולך שם היה עושה כל כלי משמשיו בית עמו ואהל מניחו שלא להנות מן אחרים: **מזרח יפה.** בדליה: **תפלה לעני.** דרך עניות: **יכוין את רגליו.** זו אצל זו: **ורגליהם רגל ישרה.** נראין כרגל אחד: **הקורא מכאן ואילך לא הפסיד.** שהרי הוא כאדם שקורא אחת מכל הפרשיות שבתורה ואע״פ שלא יצא ידי ק״ש יש לו קבול שכר כעוסק בתורה: **מתני׳ יחה.** על לבו: **בשכבך.** דרך שכיבה: **יעמוד.** לכתיב ובקומך: **בדרכו.** לא בקימה לא בשכיבה לא בישיבה לא מהלך:

גדול הקורא ק״ש בעונתה יותר מהעוסק בתורה. מימה לפי׳ תפלה נמי דהא אמרינן פ״ק דשבת (ל׳ יא.) כגון שהו מפסיקין בין גק״ש בין לתפלה. וי״ל דהכי קאמר יותר מהעוסק בתורה פעם אחרת שלא בשעת ק״ש. אבל העוסק בתורה בשעת ק״ש לא מיירי ולפי׳ בתפלה פוסק: שנאמר

[1] א״ר חנן אפי׳ בעל החלומות אומר לו לאדם למחר הוא מת אל ימנע עצמו מן הרחמים שנאמר [2]כי ברוב חלומות והבלים ודברים הרבה כי את האלהים ירא מיד [3]ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ויתפלל אל ה׳ [4]מאי קיר אמר רשב״ל מקירות לבו שנא׳ [5]מעי מעי אוחילה קירות לבי וגו׳ ר׳ לוי אמר על עסקי הקיר אמר לפניו רבונו של עולם ומה שונמית שלא עשתה אלא קיר אחת קטנה החיית את בנה אבי אבא שחפה את ההיכל כולו בכסף ובזהב על אחת כמה וכמה [6]זכר נא את אשר התהלכתי לפניך באמת ובלב שלם והטוב בעיניך עשיתי מאי והטוב בעיניך עשיתי א״ר יהודה אמר רב שסמך גאולה לתפלה ר׳ לוי אמר שגנז ספר רפואות תנו רבנן [7]ששה דברים עשה חזקיהו המלך על ג׳ הודו לו ועל ג׳ לא הודו לו על ג׳ הודו לו גנז ספר רפואות והודו לו כתת נחש הנחשת והודו לו גירר עצמות אביו על מטה של חבלים והודו לו ועל ג׳ לא הודו לו סתם מי גיחון ולא הודו לו קצץ דלתות היכל ושגרם למלך אשור ולא הודו לו עבר ניסן בניסן ולא הודו לו ומי לית ליה לחזקיהו [8]החדש הזה לכם ראש חדשים [9]זה ניסן ואין אחר ניסן אלא טעה בדשמואל [10]דאמר שמואל אין מעברין את השנה ביום שלשים של אדר הואיל וראוי לקובעו ניסן סבר הואיל וראוי לא אמרינן: א״ר יוחנן משום ר׳ יוסי בן זמרא כל התולה בזכות עצמו תולין לו בזכות אחרים וכל התולה בזכות אחרים תולין לו בזכות עצמו משה תלה בזכות אחרים שנא׳ [11]זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך תלו לו בזכות עצמו שנאמר [12]ויאמר להשמידם לולי משה בחירו עמד בפרץ לפניו להשיב חמתו מהשחית חזקיהו תלה בזכות עצמו דכתיב זכר נא את אשר התהלכתי לפניך תלו לו בזכות אחרים שנא׳ [13]וגנותי [14]אל העיר הזאת להושיעה למעני ולמען דוד עבדי והיינו דריב״ל דאמר ריב״ל מאי דכתיב [15]הנה לשלום מר לי מר אפי׳ בשעה ששיגר לו הקב״ה שלום מר הוא לו: [16]נעשה נא עליית קיר קטנה רב ושמואל חד אמר עלייה פרועה היתה וקירוה וחד אמר אכסדרה גדולה היתה וחלקוה לשנים בשלמא למ״ד אכסדרה היינו דכתיב קיר אלא למ״ד עלייה מאי קיר שקירוה בשלמא למ״ד עלייה היינו דכתיב עליית אלא למ״ד אכסדרה מאי עליית [17]מעולה שבבתים. ונשים לו שם מטה ושולחן וכסא ומנורה אמר אביי ואיתימא ר׳ יצחק הרוצה להנות יהנה כאלישע ושאינו רוצה להנות אל יהנה כשמואל הרמתי שנאמר [18]ותשובתו הרמתה כי שם ביתו וא״ר יוחנן [19]שכל מקום שהלך שם ביתו עמו. [20]ותאמר אל אישה הנה נא ידעתי כי איש אלהים קדוש הוא א״ר יוסי בר׳ חנינא מכאן שהאשה מכרת באורחין יותר מן האיש קדוש הוא מנא ידעה רב ושמואל חד אמר שלא ראתה זבוב עובר על שולחנו וחד אמר סדין של פשתן הציעה על מטתו ולא ראתה קרי עליו קדוש הוא א״ר יוסי בר׳ חנינא הוא קדוש ומשרתו אינו קדוש (שנא׳) [21]ויגש גיחזי להדפה א״ר יוסי בר׳ חנינא שאחזה בהוד יפיה. עובר עלינו תמיד א״ר יוסי בר׳ חנינא משום רבי אליעזר בן יעקב [22]כל המארח תלמיד חכם בתוך ביתו ומהנהו מנכסיו מעלה עליו הכתוב כאילו מקריב תמידין. וא״ר יוסי בר׳ חנינא משום ראב״י [23]אל יעמוד אדם במקום גבוה ויתפלל אלא במקום נמוך ויתפלל [24] שנא׳ [25]ממעמקים קראתיך ה׳ תניא נמי הכי [26]לא יעמוד אדם לא על גבי כסא ולא ע״ג שרפרף ולא במקום גבוה ויתפלל אלא במקום נמוך ויתפלל לפי שאין גבהות לפני המקום שנאמר ממעמקים קראתיך ה׳ וכתיב [27]תפלה לעני כי יעטוף. וא״ר יוסי בר׳ חנינא משום ראב״י [28]המתפלל צריך שיכוין את רגליו שנא׳ [29]ורגליהם רגל ישרה (א״ר יצחק א״ר יוחנן) וא״ר יוסי בר׳ חנינא משום ראב״י מאי דכתיב [30]לא תאכלו על הדם [31]לא תאכלו קודם שתתפללו על דמכם (א״ד) א״ר יצחק [32]א״ר יוחנן א״ר יוסי בר׳ חנינא משום ראב״י כל האוכל ושותה ואח״כ מתפלל עליו הכתוב אומר [33]ואותי השלכת אחרי גויך אל תקרי גויך אלא גאיך אמר הקב״ה לאחר שנתגאה זה קבל עליו מלכות שמים: ר׳ יהושע אומר עד ג׳ שעות: אמר רב יהודה אמר שמואל [34]הלכה כרבי יהושע: הקורא מכאן ואילך לא הפסיד: אמר רב חסדא אמר מר עוקבא ובלבד שלא יאמר יוצר אור מיתיבי הקורא מכאן ואילך לא הפסיד כאדם שהוא קורא בתורה אבל מברך הוא שתים לפניה ואחת לאחריה תיובתא איכא דאמרי אמר רב חסדא אמר מר עוקבא מאי לא הפסיד שלא הפסיד ברכות תניא נמי הכי [35]הקורא מכאן ואילך לא הפסיד כאדם שקורא בתורה אבל מברך הוא שתים לפניה ואחת לאחריה א״ר מני גדול הקורא ק״ש בעונתה יותר מהעוסק בתורה מדקתני הקורא מכאן ואילך לא הפסיד כאדם הקורא בתורה מכלל דקורא בעונתה עדיף: **מתני׳ בית שמאי אומרים בערב כל אדם יטה ויקרא ובבקר יעמוד שנאמר** [36]**ובשכבך ובקומך ובית הלל אומרים** [37]**כל אדם קורא** [38]**כדרכו שנאמר ובלכתך בדרך אם כן למה נאמר ובשכבך ובקומך בשעה שבני אדם שוכבים ובשעה שבני אדם עומדים** א״ר טרפון אני הייתי בא בדרך [39]**והטיתי לקרות כדברי ב״ש וסכנתי בעצמי מפני הלסטים אמרו לו כדי היית לחוב בעצמך שעברת על דברי ב״ה:**

גמ׳

לשון חכמים ◆ **חפה** - ליפה (רש״י דברי הימים ב׳ ג׳ ה׳): **כתת** - שיבר, רילן (ע״פ מלאת ליון דברי הימים ב׳ לה׳, ז׳): **אכסדרה** - שלשה דפנות פתוחות כלפי פנים, והרביעית פתוחה לגמרי מחמת אבל לתפלה יש דוחק מעט המחזיק שם הפסך (רש״י תענית לג: תמיד ט׳ ז׳): **על דמכם** - על נפשותיכם (ע״פ רמב״ן בראשית ט׳, ה׳):

עין משפט נר מצוה

מד א מיי׳ פ״ח מהל׳ תפלה הלכה ו׳ סמג עשין יט טוש״ע אח״כ סימן ל׳ ס״ח:

מה ב מיי׳ שם הלכה ד׳ וסמג שם עוד טוש״ע אח״כ סי׳ לה ס״ח:

מו ג מיי׳ פ״ו שם (ה״ד) סמג שם טוש״ע אח״כ סימן סט ס״ג:

מז ד מיי׳ פ״ח מהל׳ תפלה הלכה יח סמג עשין יח טוש״ע אח״כ סימן נח ס״ח:

מח ה מיי׳ שם הלכה י״ג עוד טוש״ע שם סעיף ו׳:

מט ו מיי׳ פ״ב שם הלכה כ׳ וסמג שם טוש״ע אח״כ סימן סט: ס״ג ס״ח:

פנינו רש״י

כתת נחש. לפי שהיו עובדים אותו: (ספרים ט.)

גירר עצמות אביו. מקום כפרה... ומפני קירוב המת שיתגנב על רשעו ויוקרו הרשעים: (ספרים ט.)

מטה של חבלים. נמלא היה ולא קרוי: (ריבין מסת מה. ד״ה שבילוו)

פתם מי גיחון ולא הודו לו. שהיה לו לנעות בהקב״ה שאמר (מלכים ב׳ יט) ונגותי על העיר הזאת להושיעה: (ספרים ט.)

בדם שלשים של אדר. אם לא יצאו עד הנה בעיבור שנה לא יעברהו עוד... (פרהדרין יב:)

הואיל וראוי לקובעו ניסן. ...הואיל והיום לאור לקבוע ניסן אם היה אדר מעבר: (פרהדרין יב: ד״ה דיום שלשים)

רב נסים גאון

תנו רבנן ר׳ דברים עשה חזקיהו מלך יהודה כדעתו וכו׳ גירר עצמות אביו על מטה של חבלים. ופפרשי רבנן שעמא דמילתא מהו שנרם לו לעשות בעצמו אביו כן בסנ׳ פנהדרין (דף יא) בפ׳ נגמר הדין כי נהנתון כי היכי דתיהוי ליה כפרה: **ויבש** ניתוי להדפה אבר (ר״ש לקיש) שזרחה בהוד יופיה. תנינא) שזרחה בהוד יופיה. בגמ׳ דבני פפרבא בפ׳ כל ישראל יש להן חלק (מלכים ז) ובפ׳ שני דיבמות (מלכים ג) אמר ר׳ יוסי בר חנינא שמעון ידיד כהוד שביופיה בין דדיה:

תורה אור

גמ׳ א) כִּי רֹב חֲלֹמוֹת וַהֲבָלִים וּדְבָרִים הַרְבֵּה כִּי אֶת הָאֱלֹהִים יְרָא: (קהלת ה׳, ו)

ב) וַיַּסֵּב חִזְקִיָּהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר וַיִּתְפַּלֵּל אֶל יְ״: (ישעיה לח׳, ב)

ג) מְעַי מְעַי אוֹחִילָה אוֹחִילָה קִירוֹת לִבִּי הֹמֶה לִי לִבִּי לֹא אֶחֱרַשׁ כִּי קול שופר שָׁמַעְתִּי תְּרוּעַת נֶפֶשׁ תְּרוּעַת מִלְחָמָה: (ירמיה ד׳, יט)

ד) וַיֹּאמֶר אִבָּא יְ״ זְכָר נָא אֶת אֲשֶׁר הִתְהַלַּכְתִּי לְפָנֶיךָ בֶּאֱמֶת וּבְלֵב שָׁלֵם וְהַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ עָשִׂיתִי וַיֵּבְךְּ חִזְקִיָּהוּ בְּכִי גָדוֹל: (ישעיה לח׳, ג)

ה) בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה: (שמות יב׳, ב) **ו) זְכֹר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בְּךָ וְתִדַּבֵּר אֲלֵהֶם אַרְבֶּה אֶת זַרְעֲכֶם כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמָיִם וְכָל הָאָרֶץ הַזֹּאת אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֶתֵּן לְזַרְעֲכֶם וְנָחֲלוּ לְעֹלָם:** (שמות לב׳, יג) **ז) וַיֹּאמֶר הַמְשַׁחֵתִים וּמוֹצִאֵי מִמֶּךָּ הָרֵעָה לֹא אֶהְיֶה אִתְּכֶם עוֹד אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר בְּתוֹכְכֶם כִּי עַם קְשֵׁה עֹרֶף הוּא פֶּן אֲכַלֶּה אֹתְכֶם בַּדָּרֶךְ:** (שמות לג׳, ה) **ח) וְגוֹנוֹתִי אֶל הָעִיר הַזֹּאת לְהוֹשִׁיעָהּ לְמַעֲנִי וּלְמַעַן דָּוִד עַבְדִּי:** (מלכים ב׳ יט׳, לד) **ט) לְשָׁלוֹם מַר לִי מָר וְאַתָּה חָשַׁקְתָּ נַפְשִׁי מִשַּׁחַת כִּי הִשְׁלַכְתָּ אַחֲרֵי גֵוֶךָ כָּל חֲטָאָי:** (ישעיה לח׳, יז) **י) נַעֲשֶׂה נָּא עֲלִיַּת קִיר קָטֹנָּה וְנָשִׂים לוֹ שָׁם מִטָּה וְשֻׁלְחָן וְכִסֵּא וּמְנוֹרָה וְהָיָה בְּבֹאוֹ אֵלֵינוּ יָסוּר שָׁמָּה:** (מלכים-ב ד׳, י) **יא) וַתֹּשֶׁבְתוֹ הָרָמָתָה כִּי שָׁם בֵּיתוֹ וְשָׁם שָׁפַט אֶת יִשְׂרָאֵל וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ לְ״:** (שמואל-א ז׳, יז) **יב) וַתֹּאמֶר אֶל אִישָׁהּ הִנֵּה נָא יָדַעְתִּי כִּי אִישׁ אֱלֹהִים קָדוֹשׁ הוּא עֹבֵר עָלֵינוּ תָּמִיד:** (מלכים-ב ד׳, ט) **יג) וַתֹּבֵא אֶל הָאֱלֹהִים אֶל הָהָר וַתֹּחֶז בְּרַגְלָיו וַיִּגַּשׁ גֵּיחֲזִי לְהָדְפָהּ וַיֹּאמֶר אִישׁ הָאֱלֹהִים הַרְפֵּה לָהּ כִּי נַפְשָׁהּ מָרָה לָהּ וַיְ״ הֶעְלִים מִמֶּנִּי וְלֹא הִגִּיד לִי:** (מלכים-ב ד׳, כז) **יד) שִׁיר הַמַּעֲלוֹת מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ יְ״:** (תהלים קל׳, א) **טו) הִפְלָה לְעָנִי כִּי יַעֲטֹף וְלִפְנֵי יְ״ יִשְׁפֹּךְ שִׂיחוֹ:** (תהלים קב׳, א) **טז) וְרַגְלֵיהֶם רֶגֶל יְשָׁרָה וְכַף רַגְלָם בְּכַף רֶגֶל עָשָׂו:** (תהלים ל״ה, ט) **יח) לֹא תֹאכְלוּ עַל הַדָּם לֹא תַנְחִשׁוּ וְלֹא תְעוֹנְנוּ:** (ויקרא יט׳, כו) **יט) וַתֵּן מַעֲשֵׂרוּ:** (דברי הימים-ב ל״ב, כ) **כא) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְהָם קְחוּ אִתּוֹ אֶל גִּחוֹן:** (מלכים-א א׳, לג) **כב) וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ וְשָׂרָיו וְכָל הַקָּהָל בִּירוּשָׁלִם לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי:** (דברי הימים-ב ל׳, ב)

מסורת הש״ס

גמ׳ ה) מקום שנהגו ו׳ **ו)** תוספתא דקונטרסין **ז)** מנהדרין פ״ב דף **ד)** פרי׳ רש״ל ב **ה)** [מלכים יט. מגמות ב **ו)** מלכים דף **ז)** תוספתא פרק **ח)** [בפמ״ש מוס׳ מיר ד״ה ה״נ פ״ב פיסא ד״ה ר״ל יוחנן אמרי׳ מגיגא] **ט)** [ספרי פ׳ ואתחנן] **י)** [עי׳ תוס׳ ל יג.: ד״ה על וכו׳ וכן בר שם ד״ה בעמי רש״י יא] שיין לעיל בתחתיתן

הגהות הב״ח

(ה) רש״י ד״ה הר וכו׳ לפניך וגו׳ הו ואח״כ מ״ה מר הוא לו שאמר לו למען דוד ע. הס״ל: **(ו)** ד״ה מרגש וכו׳ מנ ומעזיבה שלה:

גליון הש״ם

גמ׳ מאי קיר. יכוס [בגרסות פ״ד] וס׳ מלך ו׳ מיתא עוד לרשות מוב: ר׳ **כל המארח ת״ח.** יומא ע״א ל וכתוסות כ: **בבשנה הבא כבר.** עי׳ תוס׳ יבמות ח ד״ה לא עשו:

הגהות מהר״ב רנשבורג

א) גמ׳ אר״ח חנן אפ בעל החלומות אומר לאדם למחר הוא כ ל״נ פי׳ ולמחר מרב ב מוקמת על עולמו ודו ועי״ל להיפך אפילו אם בעל החלומות אומר למחר הוא מת אמי ל להבנר ולא ימנע עצמו הרחמים ודו״ק:

הגהות מהר״י לנדא

א) גמ׳ שנאמ ממעמקים קראתיך. כרי״ף והכרא״ש אמ״ש ב רמ״ה לדבר זכר לדבר:

תורה אור (המשך)

יְרָאָתִי כִּי אִישׁ אֱלֹהִים קָדוֹשׁ הוּא עֹבֵר עָלֵינוּ תָּמִיד: (מלכים-ב ד׳, ט)

ג) וַתֹּבֵא אֶל הָאֱלֹהִים אֶל הָהָר וַתֹּחֶז בְּרַגְלָיו וַיִּגַּשׁ גֵּיחֲזִי לְהָדְפָהּ וַיֹּאמֶר אִישׁ הָאֱלֹהִים הַרְפֵּה לָהּ כִּי נַפְשָׁהּ מָרָה לָהּ וַיְ״ הֶעְלִים מִמֶּנִּי וְלֹא הִגִּיד לִי: (מלכים-ב ד׳, כז)

ד) שִׁיר הַמַּעֲלוֹת מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ יְ״: (תהלים קל׳, א)

ה) הִפְלָה לְעָנִי כִּי יַעֲטֹף וְלִפְנֵי יְ״ יִשְׁפֹּךְ שִׂיחוֹ: (תהלים קב׳, א)

ו) וְרַגְלֵיהֶם רֶגֶל יְשָׁרָה וְכַף רַגְלָם בְּכַף רֶגֶל עָשָׂו: (תהלים ל״ה, ט)

ז) וְנִצְּרוּם כְּעֵין נְחֹשֶׁת קָלֵל: (זכריה ב׳, ז) **ח) לֹא תֹאכְלוּ עַל הַדָּם לֹא תַנְחִשׁוּ וְלֹא תְעוֹנְנוּ:** (ויקרא יט׳, כו) **ט) וַתֵּן מַעֲשֵׂרוּ:** (דברי הימים-ב ל״ב, כ)

י) לַעֲשׂוֹת מִבֵּל אֲשֶׁר הָיוּ לְפָנָיוּ וַתֵּלֶךְ וַתַּעֲשֶׂה לָהּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַתַּסֵּכוֹת לְהַכְעִיסֵנִי וְאֹתִי הִשְׁלַכְתָּ אַחֲרֵי גֵוֶךָ: (מלכים-א יד׳, ט) **יא) וְשָׁנִוְתָּם לְבָנֶיךָ וְדִבַּרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ וּבְשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ:** (דברים ו׳, ז) **יב) רש״ הוא יַחְזִקֵּהוּ סְתֹם אֶת מוֹצָא מֵימֵי גִיחוֹן הָעֶלְיוֹן וַיִּישְׁרֻם לְמַטָּה מַעֲרָבָה לְעִיר דָּוִיד וַיַּצְלַח חִזְקִיָּהוּ בְּכָל מַעֲשֵׂהוּ:** (דברי הימים-ב ל״ב, ל) **יג) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לָהֶם קְחוּ אִתּוֹ אֶת עַבְדֵי אֲדֹנֵיכֶם וְהִרְכַּבְתֶּם אֶת שְׁלֹמֹה בְּנִי עַל הַפִּרְדָּה אֲשֶׁר לִי וְהוֹרַדְתֶּם אֹתוֹ אֶל גִּחוֹן:** (מלכים-א א׳, לג) **יד) וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ וְשָׂרָיו וְכָל הַקָּהָל בִּירוּשָׁלִם לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי:** (דברי הימים-ב ל׳, ב)

אחר עכ"ש כי משמע מלשונו דהקפידא יותר על של ערבית. אבל מדברי הרמב"ם נראה דלא סיל כסברת הרשב"א והרי"ף שאין יכול לבקרים ק"ש של שחרית קודם שיכיר רק ביונא לרבך ויודע בודאי שא"א לקרות אחיב כגון במקום גדודי חיות ולסמיס או בשיירא שאין רואה לבמתין אבל בלא"ב לא הותרו לו לבקרים ק"ש וכסוגיא דס"פ תפלת השחר דאמר היכ משכים לאתא כי הכיגיע זמן ק"ש קורא אומא קרי בדרך בזמנה משום דלא איירי במקום סכנה אבל מדברי הרמב"ם שכתב ושל שחרית יקרא אחר כגון ולא כתב אפשר שיקרא אחר כגון משמע שהוא סיל דכל שצריך לצאת לדרך לא כמריחו עליו לבמתין ושרי לקרות מיד בעטה השחר ולא יצטרך לבמתין בשיירא עליו ודלא כסוגיא דס"פ תפלת השחר. אך הרא"ש סיל שאמר כתב כגון שצריך לבחזיק בדרך ואין יכול לקרות בדרך כי משמע כדעת הרשב"א והרי"ף דדוקא בשא"ש לו לקרות אחיב וכן משמע מדבריא הרא"ש סיל דס"פ תפלת השחר כל הסוגיא דשם דאמר כשיגיע זמן ק"ש קורא. ומיב דסיל לחלק כדעת הרשב"א. אבל נראה לפרש דברי הרמב"ם דאיירי שבבר הגיע זמן כדי שיכיר דהוא זמן ק"ש לדידיה סיל לבחבלה דכא קאי אדיוקא דדברי ר"ע שאמר אחת קודם הנץ ואחת אחר הנץ והקשה דלמה לא אמר שהיכן קודם הנץ דהא ר"ע סבר משיכיר בין תכלת לעדות. ותי מ"ז הרא"ש סיל שאם אירעו אונס על עריבת וגם צריך לבחזיק בדרך על שחרית אין יכול לקרות שהיכן דהכא סיל אונס על שחרית שלא יוכל לקרות אחיב דאף שיוכל לקרות אחיב יכול לבקרים כיון שבגיע זמנה משיכיר וסיל אונס כלל ובפרט כיון שיוצא לדרך וצריך לבקרים בתפלה משומד גם צריך לקרות ק"ש ולסמוך גאליה כיון שבגיע זמנה רק דהרא"ש סיל סבר כיון שצרי לקרות ג"כ ק"ש של ערבית סיל לו שב לקרות של שחרית ג"כ כיון שבבר עשאו ליה כיתר יעשהו יום. ולכן כתב כתרמים שיקרא של ערבית ושל שחרית יתחיל עד כגון כתמה כיון דאיירי שאפשר לו לקרותה אחיב ודקדק וכתב יתחיל עד כגון ולא כתב יתחיל עד שיכיר כי דאיירי שבבר הגיע כדי שיכיר וכמשיל ולכן אמר ר"ע אחת קודם הנץ לא אחר הנץ ומיב איירי גמי שיכול לקרות אחר הנץ ומ"ז יפה כתב שבאים כה לא כתירו לו לקרות קודם הנץ אף שבגיע זמנה משיכיר כיון שצריך לקרות של ערבית ג"כ ולכן תרחב של שחרית אחר הנץ וכן כן דברי הרא"ש סיל על אידך ברייתא דרשב"י משום ר"ע. אבל דברי הרא"ש הראשונים באמרים על אידך ברייתא דרשב"י דאמר קודי שיעלי עמוד השחר ואחת אחר שיעלי שב"ש וסיל לבראש"ש וכרי"ף סיל דכיינו מיד משעלי עמוד השחר וכיינו בשעת הדחק וכמ"ש סיל שצריך לבחזיק בדרך ובמקום גדודי חי כי וכמ"ש הרשב"א והרי"ף וכדי הרא"ש סיל ג"כ כמשיל מלשונו סיל ואף קודם שיכיר כי ומ"ז הקשה ג"כ למה לא אמר שהיכן אחר שעלה עמוד השחר ובשעת הדחק. ומ"ז כתב לתרץ שאם אירעו אונס על שהיכן אין יכול לקרות שהיכן אפשי שיכול לקרות של ערבית לבדה כי ודקדקתי מלשונו סיל דשל ערבית תדחה וכיינו כיון שאם יקרא של ערבית גם כן תדחה של שחרית בידים דהא איירי קודם שיכיר ועל כן במקום אונס שלא יוכל לקרות כלל אחיב וכיון שא"א לקיים שהיכם מועד לדחות של ערבית שבבר עבר זמנה כעיקרי רק משום אונס שריק הא בדיעבד בלא אונס לא ובשל שחרית אפילו בדיעבד בלא אונס יצא וכאנשי משמר וכמשנה דמגילה וכולן שעשו משעלה עבש"ח יצאו וכמ"ש הרי"ף סיל לבדיא ומ"מ דיותר שייך זה דאמן בשחרית מלערבית ולכן תדחה של ערבית. כן כיב נראה לפרש דברי הרא"ש והמור עלי שבבי סיל לא כתב כן וסיל דאפי' יש לו אונס גמור על שהיכן יקרא של

אור החכמה

של ערבית ותדחה של שחרית: אה"ח 1234567

וגם מדי הרמב"ן סיל אחר כשיון בדבריו נראה שאין הכרע אם יש לו אונס על שהיכן שלא יוכל לקרות שהיכן כלי. דאף שכתב שלא הותרו כי היינו שלא מדוחק דאיכו סיל נראה ג"כ דסבר דרשב"י נשיב שרי אפי' שלא בשעת הדחק בשל ערבית

אחר עכ"ש וכן בשל שחרית קודי שיכיר אף שאין כן דשם כרי"ף רק דסיל דאם לא סמכיק על דשב"י רק בשב"ל ומ"ב דרשב"י לא איירי בשב"ל יפה כתב שלא הותרו לו לקרות שהיכן כ"ש בהפסקה בימים או מ"כב או כגון דיש לו לבמתין. מבמ"ב במקום אונס וביטול מלוה אין לו רשיב מדברי סיל לחות שום אחד מכן. מ"ב לענ"ד כדין כזה לוחות אחד מכן במקום אונס גמור לריך ישוב רב ורוב כפוסקים לא סיל גם דשם בעל הרמים לא משמע כן רק בדאפשר לבמתין של שחרי עד כגן ודד"ק:

עס) שאלה עד היכן הוא סוף זמן ק"ש של שחרית:

תשובה כבר נתבאר סוף זמן ק"ש שב' עד סוף ג' שעות. כתב המ"א דיל דבגן ג' שעות לכ"מ מעכ"ש ולא מבגן מגיע וכוותו דיל דלף לשון הפוסקים כפוגרים דמגיע יב שעות ביום כולו מבגן בחמה ועד בשקיעה והיא דעת הרמב"ם. והלבוש והמע"מ הסכימו מה לפ"ב לענין זה מגיע מפ"בב. ומיין ביאורי הגאון ר"א דיל בבלי פסח שבבא על דברי המ"א בלוקן. וכתב דשעות הוא דלעת הרמב"ם דיל גם הבי' שעות מבגן מגיע שהוא רביע היום לפי דעתו דיל ודבר לאיות המ"א מן הגמ'. ונלמה מוכח לפיכא מדלמר בגמי שיח דלילא כי ולדעת הרמב"ם כלים שיח דלילא פס כגן. ומ"ש שבברים כדעת הרמב"ם בהרבה לאות ומכחות דודאי מבגן מגיע ומ"ב גם חשבון הבי' שעות ביום ל"ב שעות כן הוא והוא קולא קלה לחשבון הבי' שעות לזמן ק"ש בימים הארוכים בתקופת חמה אם נתשוב מבגן:

אמנם לאיתי ומתון אל לבי אולי יש למלוא זכות אל מה סמכו

עוד המאחרים יותר בקין עד ערב שמבה שעות אל לבן בשעות הבקי זיגר. אבר נעבר זה אף אם נתשוב מבגן עבר רביע היום מבגן עד בשקיעה והוא נגד דעת הרמב"ם דיל שבמי שכל בשעות הארבי בשיים בם זמניות והוא רביע היום כן ארוך אי קבר. ובעינא להודעי מלחא ומסתפינא מחברי דלעבי"ד יש לנחד עליהם זכות אבל אי דבבר מודעת אלא לבל מעיין בסודי דר"ע דברכות דזמן ק"ש אינו אלא מהתחלת לילה דבא לבמה אנאי זמן ק"ש ש"ע קודם לבי"ב מבקיעה היום אי בהיים עובלים וכמה שיעורין שבן קודם לבי"ב ואלי בזמן שבינה אי"ש שנק ערב אף שאין נק לילה. וכן בשאר אי בגמי לשולם לילה הוא והא דנפקי בדיממא דאיבא אינשי דקיימי בר ומ"ז יש לומר שלא נאמרו כל השיעורין אלא בזמן שבינה ולילה אין ר"ב שעות בכל אי מ"ז דברו חבמים בשעוריבן אבל במקומות שבינה גדול יותר דוחק גדול לומר דאפ"ב זמן שבינה בלא"ב זמן קימה בבגן בחמה אף שזמן קר ביומם. ומ"ש לומר שמשהה בזמן בזה כיון דלא אלי אלי בזמידה יום אי בזמידה לילה רק בשבינה וקימה ובודאי אילו שמחיי ק"ש על לב"ב כיב זמן שבינה קודם:

והנה הרמב"ם דיל הוא שחיש בדבר דמחשבק כל בשעי בשיים זמניות והקשו עליו כמה גדולים מדברי הגאו"ק ע' ויקבל דלמר דאף שבימים גדולים אותן שעות בתוספות של לילה כן ורק ר"ע שעות נתבנין לילה. ופמד בזה ג"כ בגאון מוה' יעב"ץ בסי' לחם שמים והמגיא דיל בסי' רל"ג הילק דהזכר מיירי לענין משמרי דבעינן לבוין נגד המלאכים עיי"ש. והיה מ"ש שם לענין שבת ומועד ודאי דברים נאמנים וקיימי דאלילא בכל מקום בחר יום שלא אז חלילה לברבר אחי' ובמברבר שם חוקן לאור ואור לחושך. אולם בדברים שאין תלין ביום ולילה יש לדקדק בחלוקו של המג"א בין בהשמרה כי דאפי' דברי דיל מכים כבי' משמרות בלילה כן ר"ע שעות שוות לא זמניות. ומ"ב מאי קפרי בגמי על ר"א אי קא סבר ג' משמרות כדי בלילה נימא עד ד' שעות בא אי כדי נקא שעות כדי אמינא זמניות בכל שעות שבשים לפי כלל הרמב"ם דיל וחזן ק"ש חמיד בדבע בלילה ומאבר דנקא בשמרה דשמרה אמנה לעולם בסוף שבר שעות מחלות ביום על אבן בשעות בקין ובחורף וקשיא בגמי לא קשה כלל אלא ודאי דלא שנא ותשבון בשעות בחשבון בהשמרה ומ"ב לדעת האחר גם חשבון בשעות הוא על בשעות בימים

ואם איחר וקרא קריאת שמע אחר שתעלה השמש יצא ידי חובתו שעונתה עד סוף [ג]שלש *שעות ביום למי שעבר ואיחר: יב מי שהקדים וקרא קריאת שמע של שחרית אחר שיעלה עמוד השחר אע"פ שהשלים קודם שתנץ החמה יצא ידי חובתו [ד]. ובשעת הדחק כגון שהיה משכים לצאת לדרך קורא לכתחלה משעלה עמוד השחר: יג הקורא אחר שלש שעות ביום אפילו היה אנוס לא יצא ידי חובת קריאת שמע בעונתו. אלא הרי הוא כקורא בתורה. [ה]ומברך לפניה ולאחריה כל היום אפילו איחר וקרא אחר שלש שעות:

פרק שני

א הקורא [א]את שמע ולא כיון לבו בפסוק ראשון שהוא שמע ישראל לא יצא ידי חובתו [ב]והשאר אם לא כיון לבו יצא. אפי' היה קורא בתורה כדרכו או מגיה את הפרשיות האלו בעונת קריאה [ג]ויצא *והוא שכיון לבו בפסוק ראשון: ב כל אדם קורין כדרכן בין [ג]עומדין בין מהלכין בין שובבין רוכבין על גבי בהמה. *ואסור לקרות קריאת שמע והוא מוטל ופניו טוחות בקרקע או מושלך על [ד]גבו ופניו למעלה. אבל קורא הוא

השגת הראב"ד

* ואסור לקרות קריאת שמע עד יקורא. כתב הרמב"ד ז"ל יותר טוב אם יסבב ונרוך לעשות כן אם יוכל עכ"ל:

א טור סי' נ"ח בגרסת דף ל': ב עפ"י סי' ס"ח סמ"ג עשין י"ח: ג ע' נטע"ש סי' ס' ס"ג:

ונטיקמא אחרת מלאתי כתקוס שיעור שעה אחת עשור שעה אחת יהיה ניקמא אמיתית:

ואם איחר וקרא. כלומר אפילו כמודיע דהא זמן קימה היא כד סוף ג' שעות וכרבי יהושע דאמר במתניתין (שם ט': י'): דזמנה עד ג' שעות ואפשיקא הלכתא כוותיה ומוכח בירושלמי דהייגו עד סוף ג' שעות ואף על גב דגרס פרק קמא דברכות (דף ג':) אמרינן רבי נתן ס"ל כרבי יהושע וכי' שיש דלילא יחרתי דיומתא חרי משמרות היין הכי קאמר מרתי שלמות שדרך כל מלכים ליתן דאילו נשעה שלישית קאתם קמים אחר תניה וקאתם סמוך לסופה וקאתם נסופה ממש:

יב מי שהקדים וקרא וכו'. (שם ח':) פנינ רשב"י אומר פעמים שאדם קורא קריאת שמע ג' פעמים בלילה אחת קודם שיעלה עמוד השחר ואחת לאחר שיעלה עמוד השחר ויוצא ידי מוצאתו אחת של יום ואחת של לילה. וכתב הר"ף דהייגו דיוקא דגרעבד מ"ש נשעת הדחק כגון מי שהיה משכים לדרך כלומר ואם יהיה נדרך בשעת קריאת שמע יודע שלא יוכל לכוין לבו לא יצא אלא אם יכוין לבו לעמוד בפסוק ראשון ולכן רוצה לקרות עתה אבל אם אינה שעת הדחק לא יקרא לכתחלה וכך הם דברי רבינו:

וכתב הר"ר מנוח הא דאמרינן פ' מ"ל המצוה [ל"ז:] הקורא עם תגבי תשמר לא יצא ר"מ פי' דה"ק לא יצא ר"מ ק"ש בעונתה אבל אינו צריך לחזור ולקרות מ"מ הם כמי שרגיל לקרות עמהם אלא במקום אונס יקנסוהו שלא יצא כדי שלא יהא רגיל בכך ואנשי תשמר שאני שהיו עירודים בקרבנות והיו כשעת הדחק וכתב דכגון שהיה הולך לדרך הרבות חשוב שעת הדחק ועדיף לקרות כן משעלה עמוד השחר בכוונה מלקרות אחר כך בלא כוונה ואם יש בעיר קבורת מת או מילה וכן יום ערבה דמפשי נרחמי יטולים לקרות מיקף משעלה עמוד השחר עכ"ל:

יג הקורא אחר שלש שעות וכו'. משנה (שם ט':) הקורא מכאן ואילך כלומר מג' שעות ואילך לא הפסיד כאדם שקורא בתורה וגמרא מאי לא הפסיד לא הפסיד הברכות וכיון שלא מילקי שם כין אונס לומר משמע דדוקא בבי לילה דשכיח שיבה הוא דגורו, גם רבינו לא רצה לחלק ביניהם חבי שכתב לענין שאחר שלש שעות לא יצא ידי חובת קריאת שמע בעונתה אפילו היה אונס ולענין שמברך לפניה ולאחריה אחר ג' שעות כתב אפילו איחר כלומר אפילו איחר מחדש וכתב הרא"ש ז"ל בשם רבינו אלי גאון ז"ל דדוקא עד סוף שעה רביעית הוא דמברך לפניה ולאחריה שהוא זמן תפלה לרבי יהודה אבל מכאן ואילך הפסיד הברכות ואם כירך עובר על לא תשא. והר"ר מנוח כתב הקורא אחר שלש שעות וכו' פי' כל שאר היום עד הערב ודעת ר"ח דדוקא עד שעה רביעית אבל מרביעית ואילך הפסיד ואין כן דעת כל המפרשים ולישנא דמתני' הכי מיבעיא הקורא מכאן ואילך ולא יהיה שיעורא משמע דכולי יומא קאמר עכ"ל. יש שיטלים מ"ט בשכבר דרשינו כל זמן שבני אדם שוכבים על מטתם וכדאמרינן בהא דרשב"י פעמים שאדם קורא קריאת שמע כ' פעמים ביום אחת

אוצר החכמה 1234567 אח"ת

לחם משנה

שנומרין הברכות פס הגן המתה ואמי לשון גמר כפסטיה אבל ר"מ פירש גומרין קורין שר"ל שקורין אותה מהגן המתה עד שלש שעות כמו שהחכר בפסקי הרא"ש ז"ל:

יג הקורא אחר שלש שעות וכו'. משנה שם פ"ק רבי יהושע אומר עד שלש שעות וכו' הקורא מכאן ואילך לא הפסיד יכו' ואמרו גמרא (דף י':) מאי לא הפסיד לא הפסיד הברכות:

הגהות מיימוניות

[ט] אבל רב יהודה אבל שמואל הלכה כרבי יהושע וכתב רא"מ ורבינו שמחה דהא דאמר רבי יהושע עד ג' שעות פירוש עד תחילת שעה ג' דאמר ר"ש פדקא רבי נתן סבר לה כרבי יהושע וכו' עד ש"ה דלילא ותרתי דימנא תרתי משמרות היין והנה לא הכריע מזה רבותינו בעלי התוס' ולא הי"נ ולא שרי רבינו בתוס' יומא אלא כולם כתבו עד ג' שעות בסתם וכולהו לומר כי הריא דרבי נתן לאו ראיה היא והא דאמר רבי יהושע עד ג' שעות ס" עד סוף ג' שעות שכן הדך מלכים וכו' ומה שלא הביד הספר אלא ב' דימנא לא משה כלים דלא חשש תלמודא אלא למיגר שקדם חד לשאר מלכים ב' משמרות ושעה שלישית נמה לי להוכיר בין שמנא ב' משמרות יכן הוד לא הזכיר בפסוק אלא משמרות שלישות יכן מצינו בבבא מקומות שיהיר מלכים לשון עד ב' שעות אם היה הפ' עד תחלת ג' שעות דהיינו עד סוף שעה ב' לא לישתמיט תלמודא בחד דוכתא לומר עד שתי שעות שבן הזה הלשון יותר נראה ולכל הפחות הזה לו לומר עד שעה שלישית שהיה משמע עד תחלת שעה ג' אבל השתא משמע ג' שעות סמוך וכן משמע בירושלמי שהכן ק"ש עד סוף ג' שעות דגרס רבי זעירא בשם רבי אמי ביומי דר' יהודן הוינן נפקין לחעניתא וקרינן שמע בתר ג' שעין לא הוי ממהי בידן ר' יוסי יר' אחא נפקין לתעניתא אתא צביורא וכריו שמע בתר תלת שעין בעי ר' אחא מתיי בידן א"ל ר' יוסי והלא כבר קראו אותה בעיתה בלום קרין אותה אלא כדי לעמוד בתפלה מתוך דברי הזהר אבר ליה מפני הזהירות וכו' הרי משמע שלא עבר זמן ק"ש עד בתר ג' שעין דדאי ליכא לפרושי בכל אלו בתר תחלת שעה ג' וכתב ז"ל שזב בצאתי שפסק בעל ס"ה ג"כ שעד סוף ג' שעות אבן בירושלמי רבי יוסי ורבי הייא בר רבי הוו מצלי לתלת שעין ומקשה והתניא הקדא מבאן ואילך כי' ע"ש ומלכים עומדין ממטתם בב' שעות וקוראין בשעה ג' ע"כ בס"ה. יכן כתבי התוספות אההוא דלקמן אימה קא רתה בתלת שעין קמיתא כו' שהרי המלכים עומדים בשעה ג' כדאמרינן לעיל וכו' ע"כ כתב בשם הר' שמעון וכן הסכים מורי לכל הגרס אלה בגדול אינוגא שהיים: יב [ז] וכן פסק ר"י אלפס וכן רבינו תנאל בהא דתרגין בפרק תפלת השחר אבות דשמואל יהוי כי הוו נפקי באורחא הוי מקדמי ומצלו יכי מטא זמן ק"ש קרו וכן פסק בס"ה דלא כה"נ שפסקו כרשב"א ע"ש. [והתוס' גב כן פסקו כרשב"א בברכות דף ל' בדבור המתחל גאולה וכו'): יג [ח]כתב המור אם נאנס ולא קרא עד ג' יכול לקריתו עד ד' בברכותה ואין לי שכר כקורא באמצע ולאחר ד' לא יכרך הרי ברכה לבטלה]: א [ט] הני רבנן ע"כ ציריכן ביותה הלב דברי ר"מ אבר רבא הלכה כר"מ ע"כ: [כ] מכאן פסק רבי' הגנאל שברכות אינם מעכבות וכן אותא ברכות אינם מעכבות ע"כ: ב [נ] צ"ק כביה הלל ע"ש בבריתא כתב רש"י כי יחבי הכי נמי דמבעי למקרי ק"ש כי יבי דהני דמתחיי דמתחיין אנשיהו למיגר דמקבלין מלכות שמים בעמידה בעוה"ר ובוריות ושבית ואין לך כסלוה גדולה מזו דקישא לן כב"ה דאמרי קורין כדרכן יכו' וכן ראבי"ה כתב אהא דאמר רב יהודה עד על לבבך בעמידה וכ"ש דושב שביר בפי: [ד] בפרק ב' פרקין לא יקרא כו' הנה פסק בכל הפ' להטרא וע"ש בתוספות ובערוך ע"כ:

יכו

פ"ב א הקורא את שמע. משנה פרק היה קורא (דף י"ג.) היה קורא וכו' אם כיון לבו יצא. וגמרא (שם ע"כ) תני רבנן שמע ישראל ע"כ גרסה כוונת הלב [דבר ר' מאיר] אמר רבא הלכה כרבי מאיר ע"כ ופסק [רבינו] כן דרבא היא בגמרא:

ב כל אדם קורין בדרכן וכו'. כגון הגל דקאמרי הכי (דף י':) ותנא כב"ש דאמרי בעבר יגה ויקרא וכו': ואבור לקרות ק"ש והוא מוטל וכו'. שם (דף י"ג ע"כ) אמר רב

מגדל עוז

פרק ב **א הקורא** את שמע ולא כיון בו' על בפסוק ראשון. פרק היה קורא (דף ד): ב כל אדם קורא כו' על על גבי בהמה. פרק קמא דברכות (דף ל"): ואבור לקרות ק"ש עד וקיומ. כתב הראב"ד ז"ל יותר טוב אם יסבב ונרוך לעשות כן אם יוכל עכ"ל. ומי

6

והוכיח דמדרבנן יש לה השלמה, וא"כ בק"ש דרבנן עכ"פ יש לסמוך. והביא לזה ראיה על שיטה זו.

גם לא מצאתי מפורש שם אם התחיל בהיתר בזמנה ואמר ק"ש דאורייתא, אלא שנשתהה בקריאתה הרבה עד שבאמצע הקריאה פסק זמן ק"ש, שיפטרו אותו חכמים מלגמרה, ולפום ריהטא היינו פלוגתא "אי חוזר וגומרה או לא" בסברא זו.

ובשאלה האם רשאי לומר הברכות, לא ידעתי עכ"פ האיך אפשר לומר דאינו רשאי, לאחר דמבואר בברייתא "הקורא מכאן ואילך לא הפסיד הברכות", חזינן עכ"פ שאין קפידא לומר הברכות גם שלא בזמן ק"ש.

ובעיקר פשט הירושלמי זאת אומרת דברכות אין מעכבות, לענ"ד היה נראה פשוט הכוונה מדקתני משמע דשוב אינו מחויב לומר עוד הפעם ק"ש, ויכול לומר הברכות בפני עצמן. כן היה ס"ל לירושלמי, והוה אמינא דעכ"פ כיון דחייב בברכות שוב יהא חיוב עליו לומר גם ק"ש, לדוגמא: אמת ויציב קאי על הדבר הנאמר מקודם. ובאמת לענ"ד הגם שמתבאר מדברי הרמב"ם דברכות ג"כ אין מעכבות זו את זו, ולא סדרן בלבד, מהך דינא דאנוס אינו אומר השכיבנו, ופשוטו שאינו אומר הברכה כלל, לכן לא הוצרך לבאר זה. ובהא דסדרן אינו מעכב איכא רבותא גדולה, דלכאורה הו"א [לדוגמא] כיון דהשכיבנו וגאל ישראל הוו כגאולה אריכתא, צריך לאומרם כסדר. ומ"מ מדקדוק לשון הרמב"ם נראה לענ"ד לדייק דהא דיש מקום לומר הברכות, היינו דוקא עם ק"ש שקורא בינתיים, אבל לומר הברכות לחודא בלא ק"ש לא מצינו בדבריו, ומסברא נכונים דבריו.

ומה שהקשו הראשונים מסוגיא דלעיל, היינו אי נימא דמעכבות זו את זו ע"כ דלא תיקנו אותם כ"א כסדרן עם ק"ש, אבל פשיטא — אם רשאי לומר בלא ק"ש, דאין מקום לומר דיעכבו זו את זו, וכי מה ענין ברכה זו לחברתה לאחר שכל א' נתקנה על דבר מיוחד.

ולא אמנע מלעורר בעיקר הדבר, מאחר שתלתה התורה ענין זמן ק"ש בשכיבה ובקימה, ולא נכתב בהדיא הזמן, אם דרך בני אדם מצד חולשתם שירדה לעולם משתנה, וכעת כולם ישנים יותר או קמים באיחור יותר, יש מקום לומר דיש כאן חיוב דאורייתא, והגם שלא מצאתי הדבר מפורש, לענ"ד הסברא נכונה, ומכל שכן במקום שטבע האקלים גורם לזה, מכל הלין אפשר לומר בזה "הנח להם לישראל"!

סימן כ"ד

בענין רוח רעה על אוכלין שנגעו בהם קודם נט"י שחרית

ב"ה, יום כ"ו לחודש סיון שנת תרפ"ט, פעה"ק ירושלם ת"ו.

חיים וברכה ושלום וכ"ט סלה מציון לכבוד הרב הגאון בן וחתן גדולי הגאונים לשם ולתהלה בכש"ת מהו' יוסף גרינוואלד נ"י.

שמחתי מאד בהגעת מנה יפה ספר קרן לדוד מכבוד הגאון המנוח זצללה"ה, והנני בתודה רבה לכבוד רום מעלת תורתו נ"י אשר כבדני, אולם באהבתו כתב עלי תוארים שאינם הולמים אותי, ותיכף קראתי ההקדמה מעולפת ספירים, גם לרבות הצוואה הקדושה של זקנו הצדיק המפורסם זצללה"ה.

אוצר החכמה
אוה"ח 1234567
printed from Otzar Hahochma www.otzar.org